МОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

ШИНАРДИ.
7
ОКТЯБРЬ 1969 шу.
120 (4757).
Мах 2 кап.

Масса а мехкашкара пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай обкома, Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Советан Министрийн Советан орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУЬЛ
1923 ШЕРА ДЕЦ

СИХАГІА ЧАКХДАХА КХАШКАРА ГУЙРАН БАЛХАШ!

СУХАЛБЕ

Грозненски районан ихьоалагІча шурий совхозо укх шера 3700 гектара тІа гурахь дув, ялат хІаде дезаш ба кхаш леладераш. Цу лепттаех еьха, дисковани яь, маккаш даьха ялат хІаде кийчдьа 2600 гектар мара дац. Цул соогІа дьатта ихьаккха тайпа удобрени тесеше.

ТІахоагІача шера бІаьсте ялат дІаде 2600 гектар зийь аха езаш я совхоз. ХІаьта аьхар 50 гектар мара яц. Из лаьтта а, органически удобренеш а да йохкаш яьлад.

Зийь оахаш а ялат хІадувш а цхьоалагІча пхиьи шоллагІча отделене ворхІи мара яц трактор.

Кхы тракторащ еший совхозе аьнна хаьттача, — аьлар совхоза жерттерча инженера воI Висаитова: трактораш-м тоъал яр тха, цхьабаккъда трактористаш тоъаш. Цудухьа ихьайола трактораш болх ца беш латт. ХІаьта шин сменегІа болх бе а йиш яц.

— 22-ча сентябре болабеннаб совхоза кхаш леладераш шин агрегатца гурахь дув ялат хІаде. 29 сентябре шоллагІча / отделене кхы а цхьа агрегат йолаелар из болх бе.

Белгалдаккха веза ялат дІадувш боахкача механизатораша Л. Азторханова, В. Сахва, Ф. Проскурова, агрегатаща фу хьатІахтттьача П. Горшовенкое сменин нормаш 180—200 процент кхочушъелта.

Цхьабаккъда кхашка балха боахкача лахьа дерттІа йолхха яц совхозе. Масала, шоллагІча отделене болх баьлча салаІа моттиг яц механизаторашта. Шеча уголоке газеташ, журналаш дац. Балха графикаш мара кІама яц цига.

Силоса тьажкІеш хьокхаш кийнача механизаторашта делкъийна кийчбеш хиннa бІайта кхача ялат дІадувш боахкачарна кийчбе вІаштІехьдалаш совхозе.

— Кхай тІа болх беш боахкача механизаторашта делкъийна дее хІама дІалаьча транспорт яц тха, — йоах совхоза жерттерча агроном И. Божкос.

М. ХАМАТХАНОВ.

Ха дІа ца йохийташ

Пятилетка 4-ча шера къастта даха къахьегаш ба Гудермеса районa «Калинин» цІерах колхоза къахьегамхой. Владимир Ильич Ленин вь 100 шу дузача Цей цІера укх шера кхоачашъяьй шер пятилеткаx пачхьалкхенга юртбоахама продукташ йоxкара адан.

ХІара гектара тІара 23,4 центнер дьахкад кІа. ХІаьта, 140 процент кхоачашъяьй пачхьалкхенга из доxкара адан. Дикa лоуkъьаьй гидуаргаш а. ХІара гектара тІара юкъера лаьрхІача 11,5 центнер уж чуэца вІаштІехьдаьннад укказа, планаз 8 центнер мара йоацаш. Кхы а боккхагІа къуокъам чуба лерхІ колхозхоша лаьжІаш свеклан дІаййбеча кхашкара.

Беррига низ тІабахийта хІинз чуэцаш а пачхьалкхенга йоахаш а латт уж культуреш. 450 тонн гомараш тІехьа хьажкІаш чуийнай, царех 280 тонн пачхьалкхенга ехнай кхашка балхаш дереша. Укх денощка планал совгІа дІачуда йолаяьй уж. Иттах дийнахьа ерраса тьажкІаш чуйiца яха а Дьахкина уж дІаллора плии 1,5-зза кхоачашъ а лерхІаш ба хьажкІаш лелараш. ХІаьта, хьажьсаттьай хуребоча хьуманаш фуна кхоачамкхллал хьажкІаш.

Укх шера дІакхха ца хинначе тайпара дика хьайкъай бахкане свекла. Юккьера лаьрхІача хІара гектара тІара 400 центнерал кІеззигагІа йоацаш уж чук лерхІ укказа. Из дош кхоачашйургхилараз тешавеш ба хІаьзле чубена хьуманаш. 140 гектара тІара хьальхарех 5600 тонн хул. Царех 4800 тонн пачхьалкхенна дІачуэннай, планаx 8000 тонн йоxкаш езача.

ХІинз дІалахача шоатте дийнахьа тхо хилар боахама № 2 йолча бригада кхашка. Дукха свекла ятттар хьальхха. Зщиьевойща, кхыбараша кхачод кІеззига я из шакара заводе дІаккуххьа машинаш. 25 машинаш а боахкаш свекла я хьажкІаш а дІакхухьаш. Царех 4 йоккъостала яйтай Гудермеса АТХ-ас. Кхоъ-диъ-дa доакх свекла хьаьккхачуъ тІехьагІа дІа ца хьош кхай тІа. Дукха хьлача мІаьдлу, дикал лохлу свеклай.

Совекла хьагульеш, цІеньеш нах боахк кхай тІа. Масеех ди хьала указа болх беш яр 2 трактор. ХІинз из гІулакх эргадьакхад бригадира Арсанбиев ЯрегІсаа механизм Гичбаев Іеззиев. КС-2 яхача свеклокопатела реплак йолла 2 мугІ чуэзаца слоба дІа а дІахкха НВС-1-2 яхача хьаьнача свеклокопатела шин лерхІ бехкий дар цунах. ХьалхагІа цхьоалагІчо скоростех долайт хила а лерттІа болх беш тракторо. ХІаьта хІанз 4-ча скороста тІа хьовзача а хІанз хьаьнча доалаш болх бу из. Фуд хьа хуьиййеннар? ХьалхагІа кунах дьаллача слобес тцьтарри шив беррига лаьтта а тІехьа шин мугІараагІера свекла хьалъаккха хаар. Лаьтта дехьа тилорай вІаштІехьдалар из. ХІаьта, хІанз хІора дашие юкъера лаьтта дута а дуташ шин мугІ хьал а бокхаш дІайодь трактор. Хьалла свеклокопатель лелаеш цахадда дакъа сагГ хила везар, трактористана. Цу хууцаро мукъалайтана из. Цул совгІе, хьалха хьал а дьила лакла маьлла, фега уллаш дикa свекле хьеза мара цe езаш тьема а йийе ше ьаттІача кІоага чу ягІаш хул. Иштта агІаш хьакхоъ ди девиндача а таллаш свекла. Белгалдаккха деза за механизатора боахкача из чуцаш шоай свеклокопателанта бен хилар а, хІаьта цу гІулакхо боахк пайда алаш хилар а.

Цудухьа свекла хьаьккхара балха оасарре ваІ мара трактор йоацаш а шоза гарга дегІаелай. Доккхагіча даькъе из бахьан долаш да машинаш ца тоъалга а. Пхь - ялхь рейс ю дукхагІйолча шоферана. Царех ве Юсупов Бойсе, Гичаев Абдулхьамид, Бериев Вахид, Раджапов Салауди, кхыбараш.

50 сaг чувоагІаш, 50 гектар леаеш йолча колхоза хІара звенос шера социалистически яхь йоаржаяь свекла дукхагІа пачхьалкхенга йоxкара. ХІара гектара тІара 300 центнер свекла чуэ хьаш яр шер тІенйна декхараш. ХІаьта, хІара гектара тІара 420 центнер викта лерхІ Акбулатова Хаврас кулгалдеча звенов тІевара. Юкъера лаьрхІача хІара гектара тІара 430 центнер хоьанецІа йола свекла дІачуэзлa даш денад. Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета депутата эйлонарал свекла лелаерІар.

Шерра социалистически яхь йоаржаь хьинаре къахьегаш ба ертела механизаторашт а. Укх бетта 10-ча дийнахьа гурахьа дув кІа 800 гектара тІа дІадийнае дикха дезш дина дош тоаьмна кхочушдаш ба уж. ХІинзаш 700 гектара тІа дІадийнал из цхьоалагІча сортаз дийча фуна. ХІара гектарах 70 килограмм лоархІам болаш гранулированни суперфосфат тоаьш хьаьнчача тІа дІадийна беррига лаьтта. ХІаьта, 80 гектара тІа ялат дІадаьккхьа 60 гектара тІа дІедийнаебуч тІехьагІеш хьий йехад. Цудухьа теттара дикa да хІанзе а гІадаьлла гІоаргаш. Укхаза кІоаIa къахьегаш хьебоагІа трактористаш Акбулатов Бекха, Абдулвахидов Іеалимпай, сеальщикеш Катаев Ахьад, Докуев Дааз, Бейсагаев Зайну, кхыбарай. Свекла лоаман делла 120—130 процент хьоачашьу цар.

М. ТУМГАЕВ.

ЯРОСЛАВСКИ ОБЛАСТЬ. Переславски районерча Горки яхача юрта хьайийлла В. И. Ленин цІера дилара кетаяь музей.

...1894 шера яьхи Горки яхача юрта марксистски кружоке гІоллара шии новкьост, Петербургски технологически института студент Ганшин Алексей волча веяь хилла В. И. Ленин. Ганшина шиа денаьоне къайлагІа копатова маргІар В. Ульянова «Малийъ «хал. чь деттогІай», хІаьта социал-демократешта дукхьа тІема лирте бу царІ» яха боах.

СУРТА ТІА: В. И. Ленина «Малий-б кхаьлло деттогІай» хІаьта социал - демократашта дукхьа тІема лиата бу царІ» яхан балха воаттея ГаншинтІар шиша хьаьначарпе музей здани.

М. ДЕМИНА сурт.

ТАСС фотохроника.

ТОЛАМГА ГІА БОАХ

Хамахьа дахаергдaш МалгІабикa мехкдаьттахошта 1959 шу. ТІерча малевн тІоаналлкара мехкдаьтта дахкха уж болабенна шу дар из. КІоарга-масесни сквожи нашкара хьадеагІа мехкдаьтта кхлуш кІезигденнадар. ХьалхагІa Ленина ордеш деларта Н. Аварамекe бригада 3,5 километр кІоарга бурув тезачуъ тІехьагІа «Іаьржа хошув» гучадьалар. ТІаккха цхьа за хьача кІоагІа йокхa мехкдаьтта кІоди тохар. Цул тІехьагІа ТийІнa довкьашка бурув летта вьикаш дуста уратІьхар. Иштта дийнахьи бусн салоІагa фуд из хоаш «Іаьржа дошув» лехаш лаьтта ченаш тохта болабелар МалгІабикa буруветтарараш.

Из ха хІанзай. ХІане керда декхар дитт мехкдаьтта техкъорашта хьалхашка. Къаьдарча юрсий тІоалашна кхача бела уж. Хала кхоачаше дезаш декхар да из, хІана аьлча, тахкиазен кІоаргеш да уж тІоалаш. 4,6 километр бурув а теза юрски тІоалашна тІакхача сиш ер за кулгаллу бригада. ХІанзалца иштта кІоарга бурув текадела МалгІабикe. Цхьабаккъда хІалнара керда техника йолаш яр ткаги: йоккхий буруветтар стенеиаш, насосаш, 53 метр лакха вышкаш. Ший баллах кхеташ техника дика йолаш, йокхa опыти дайха генали йолаш балхлой гулбир бонгаре. Масала, буруветтачуи Ивара Хьасана алхлагІа дааряз я. Из лаьттав чераш техниш чоалланерга геологически хьалашна иттаьа взараш метр бурув техад. КІоарга мелови скважина тІа а болх бабб Хьасана. Тха бригада вІашагІйолам вттара хьалхартарна Хьасана шІа яьнкар. 20 шу за Колесников Григоре буруветтача болх бу. йуига хьажжа шиа балха опыт а генз а я цул.

Юрски тІоалашка хІетІакхача лелха дукха халонаш дукхала йийлар бригада болхлошта. Техсалогически служба болхлошта уж хургІоашащ хІама де магацар. Сих ми лун 2 — 5 метр бурув тохар оаха кІоаргагІа Іочу це долха. Каст - каста топпара маржаала проба йоахар. Цхьа скважа турба чу гІолла мурххал арабежиа турба чу гІолла мурххал арабера. Цхьабакъда, лигагІа дІале бурув тоха деллир оаха.

Иштта метро тІехьа метр йоаккхьаш иттарa халагІа йолча моттигах тІех а доьнна, 4,6 километр бурув а тІхаш, проектан кІоаргага дІаьнхоачайпр оаха скважина. Пул тІехьагІа тхоай торонаш бохьаена айзачуд тІехьагІа хьы а 40 метр бурув тоза тхоай бекам болтен могариделеп дІахайтар оаха бурув деттача контора технически службата. Из мукьаш а беина дІахо бурув таха болабелар бригада болхлой. ХІаналехьа 4643 метр бурув теха дьннал. МалгІабике иттара кІоаргагІа йоаь скважина я из. Цхьакха алерий из хулийташ графиках йоагІача замал хьалха из скважина бурув теха йоаккхаргья оаха.

Укх денощка шин секнех латте ролина Іочувхийтай. Шин дениа бою цемента лара йоаллаш хилар бохлой. Из бенх теланна чакхбалиххачуд тІехьагІа мара нарвІатта садекктанар пар. ХІинз ярІканар декхар — тІоаналла тахкар да.

Ал локхе из аллара, хІаманрча хьдача техникана тхона карагІдьилар за из. Иштта саниа воагІача тайпара делл а ген промышленноста массе отраслешка из дьекхьухье, из на дегІахтьаллргьа, къахьегама оасарле лакхьергьа. Цу гІулакха из а тха бригаза я.

Б. НАЮШНИКОВ,
«МалгобекнефтЬ» НПУ кІоарга техника бурув деттача контора № 870 йолча смена...

КХОАЧАШДАЬД ДОШ

Планал совгІа 7.200 тонн мехкдаьтта дахкха декхар тІайийдар «Октябрьнефть» НПУ Хащенко Петр Ивановича кулгалдеча «Гойт-Корт» промысла коллектива. Дош кхоачашдаьд. Планал совгІа иь эшалон «Іаьржа дошув» дахькхад мехкдаьттахоша. Укх шеара социалистически декхар 1,5-зза тІехкхоачашдаь баьннаб уж.

М. ЛЕВИН.

Шоаттиа шу гарга из я № 1 йолча Грозненски теплоэлектроцентрала хаьхьа, боахама промышленни ток теха. Предприяте коллективе юкъе къаьстта болгольнивой коммунист Цибанов Федор верта латта смена.

Дукха карагІдьаннад из лерто латтача смена коллективо иттаьк пайда эцара коэффициент лакхьана, Іи кхоа а беш дІоувийтача. Шоай заданеш дина. тІехкхоачашьу смена тІера болхлош.

Суртa тІа: (аьрдахьара аттехьа) машинист А. Синельников смена начальник Ф. Цибанов.

Д. Васильева сурт.

МЕХКДАЬТТА ДУКХАГІА ДОАККХ

«Сунжанефть» НПУ скважинашта капитальни ремонт еча цеха бригада сентябрь бетта планах декхарийла яр шин скважина обработка е. ХІаьта ремонтникаша №№ 86—Заманкул, 118—Ачалуки, 21—Карабулак яхача кхаь скважина е йоаІа обработка а ь оасарле къахьега йолаллийтар уж. Цар тоаьча скважинех дукхагІа пайда луш я № 86—Заманкул, № 118—Ачалуки яха шин скважина.

Кислотни обработка еча бригада мастера Бегров Николай Николаевича баьча хоанах уж голмаш даха вІаштІехьдалара керттера бахьан да болхлой моттиг дика кийчъяь, скважинаш запаса мел эшача технически хьца Іалашъяь, 400 атмосферага дІакхоачаш давлени айи низ болча цементировочни агрегаташ боарвагІа болх беш хилар.

Лохерча мелови тІоанашка 3700 метр кІоарга улача вилашински кІира тІоана обработка яра торо хилийтай № 86—Заманкул яхача скважино луш хинна мехкдаьтта дийнахьа бусе 10 совгІа тонн лаккха. Дика пайдане хилар № 118—Ачалуки яхача скважина аь обработка а. Из чакхъаьккхачуд тІехьагІа 120 метр атмосфери давлени болаш 400-гара 700 кубометрта дІаккхачаш лаккхелар скважина дІачуэна хІй.

В. ВОЛОДИН,
ЦКРС воккхагІвола геолог.

СЛОВАКЕ КП ЦК ПЛЕНУМ

ПРАГА, 4 октябрь. (ТАСС). Словаке Коммунистически парте ЦК пленум хилар Братиславе. Пленумо дийцар КПЧ ЦК сентябрьски пленума решенешкара тьадоагІа коммунистий деккараш а хІаьта ишта организационни кадрови гІулаккаш а.

Пленума резолюце тІа белгалдоаккх, КПЧ ЦК сентябрьски пленума выводаши мохк дегІаехара цо баь мах а къоабалбеш хилар.

ДІахо резолюце тІа белгалдоаккх, КПЧ ЦК майски пленума директиваш хьахоча Словаке обществана консолидаци яра болх боарижабеш латташ хилар.

Словаке Коммунистически парте ЦК-ас къоабалъю классовни марксистски чулоацам болцеш йоле ерригa гІалатера решенеши документаши дІадахара хьакъехьа КПЧ ЦК сентябрьски пленума яь решени. Цо ма дарре хьалхоац КПЧ Центральни Комитето къоабалдаь кадрови кулцамаш.

Ший резолюце тІа пленума къоабалду Словаке КП ЦК Президиума гІулакхаш. Пленумо юхадоаккх 1968 шера 18 июле КПЧ ЦК Президиума цІерагІа даьийта ЦК письмо, кІана аьлча социалистически мехкий коммунистически партей Варшавски совещанена юкъе КПЧ-ас дакъа ца лацар цІенхаштта гІалат а Чехословакерча социализма керттерча хьашташтен парте интернациональни традицештен дукъал а да. Пленумо иштта юхабоаккх 1968 шера 25 августера Словаке КП ЦК соцам а цу пленумо СССР, Польша, Венгре, Болгаре, ГДР коммунистически боахкол партей центральни комитеташка дь кхайкараж а, политически зарцалье, марксизма - ленинизма керттерча принципашта духьала уж документаш хиларах лаьрх.

Пленумо Словаке Коммунистически парте ЦК-ана юкъе хийтай парте бокххийча девтелий группа, цу даькъе В. Билик, М. Грушкевич, П. Ионаш, кхыбараш. Я. Янки ЦК Президиумен Секретариатан членалла чІоагІваь, Л. Пезлари М. Валюк — ЦК Президиума членалла, хІаьта Б. Травничек — Словацки компарте центральни органа — «Правда» яхача газета керттерча редакторалла.

Ше дехар дарех Ю. Турчек парте Президиума, Секретариата, Центральни Комитета членіэ декхарех мукъавалийтаь, хІаьта С. Фалтян, С. Геренчар, А. Тажкий иштта шоаш дехар дарех мукъабоалийтаб Президиума члений декхарех, Б. Грац — ЦК Секретариата член декхарех. ЦК члений декхарех мукъавалийтаь итт саг.

Пленумо къоабалдир Словацки СоциалистичесІи Республика правительства составе даь хувцамаш.

Резолюце тІа белгалдоаккх мехкерча политически экономически вахаре консолидаци яра Советски Эскаро Чехословакии мукъаьякхе 25 шу дизара сийне къахьегама инициатива дегІайодлакра хьаькъехьара КПЧ ЦК пленума кхайкарел бокхече лоархІама хилар. Кхайкарель кьадача гІулакхашца йоп деларе ерриге парте организаци организацеши тІа...

ЛОАМАН ЦЕЛИНА

Лакхача лоамашта юкъера Сон-Куль яха Іам Тянь-Шань юкъе латт. Цул атагІе — киргизски хьайбаш лелаерашта дукхаезаш моттиг: ицта шортта а тычик — доагъарийна дика бу. Кхаь бетта — кхаь беттан ах беттан дикка кул тІаккет укхаза даккхана, гоаранта, шеиа.

Цхьабаьгзаш, лоха тычик докка доллача дийна кІаа йода Іай, тІаьккха же Іулаш, говрий ремаш кхача деггІенашка дІаяха эзаш хул.

Сон-Куле доахана йоаккха ха йІехьне вІаштІехьдаргдацархьог!? Даргдар, нагахьа санна тІехьаленни доакъар хилийтача. Из декхар кхочашдеш я хІанз Тянь-Шаньски районий юкъарча дьаьгІений - мелиоративни управление механизированни отрядай. ХІанзе а даьккхад доьгІений ткъо эзар гарга йолча гектара тІа хий дахийта торо хулийтаргйолаш дола 35 километр вІаьха магистральни канал. Молдо-Тоо кулы ах яьсса бесеш—шерра-шера баьцаш кІаьов кхаш а хиина дІаттаргья тІайоагІача хана.

Лоаман целина кхарерзаш а республика кхача районашка а, Тянь-Шаньски хьайбаш лелаераш кІоагІа догдоахийла йолаш ба хьальеш деттача Ат-Башински ГЭС-ага.

Азат УСМАНОВ.
(АПН).

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМЕ

Укх шера хиннача РСФСР Лакхехьарча Совета V-ча сессе дийцар городаш, боллой поселкаш, юрташка нах баха пункташ хоэьаь тоаярах а уж Іалашa кийчьярах а долча декхарий хьакъехьара доле.

Цу сессе белгалдаьча декхарашка хьежа Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума хьежай моттигаш хоэьаь тоаярах Іалша кийчъярах г. Грозне къахьегамхой депутатий Заводской районни Совета исполкомо беча балха хьакъехьарча дешага.

Президиумо белгалдаьккхар, райсовета исполкомо моттигаш хоэьеш тоаяра, керда гаьнаш дІадоггІара, культурно-бытовой учреждени предприятеш хьальчара уйза тІайохийташ хилар. Уж лешаш дийназ районни Совета сессе, исполкома заседанешка. Царга хьож массазара комиссеш, улицай комитеташ, къахьегамхой общественни самодеятельни организацеш. В. И. Ленин вь 100 шу хилара сийна гІоийна социалистически декхараш толие кхоачашдаргья моттигаш хоэьеш тоаяра яхка болх баоахи парте городской комитетен горисполкомен карарь каза теза Ше байраx ехнай районе.

3961 квадратни метр йола шІекош. хьальнай профилакторий, сиаІа цІа, 3 продовольственни промтоварни тукаш, 2 бераш комбинат, реконструкци а я тоаяьй 25 эзар моттиг йола стадион. асфальт йаллаш тоадаьи каькъаьш тротуараш 40 эзар квадратни метр гаргта, дІахІай 5 эзар тІа, 18 эзар кІотарг. Хьальеш латт больница корпус, цирк, путепровод, трамвайни депо, широкоэкранни кинотеатр, кхыйола объекташ.

Цхьабакъда, моттигаш хоэьеш тоаяра гІулакха шоай ерригача торонеш пайда эцац районе. Яхьйта йоагІача тайпара уйла тІеяхийтац чуІеча цІенойта Іулах дІаоа, чуІе цІеноши культурно-бытовой гІерсаши хьаллара планаш 1969 шера 68 процент мара кхоачашьяь, шера планах 25 процент мара уІе цІенош эксплуатаце дІаденнадац. Нах чубахача цІеноштa капитальни ремонташ ера планеш цІаккха а кхоачашьяьц «Грознефтехимзаводаш», «Чечингпромстрой» объединенеща. Укхаза кІезига тІайохийт канализацени сеть вегІайоаллара, Іаш хьалашка боах бударгболаш хийтьяьк трамвайни парк, де доагІар кхоачам болаш хьи тІехьаленна кІор Іалашбара. чуІеча цІеноша, отоплени системашта ремонт ера.

Ше тІабиенна соцам тІа Лакхехьарча Совета Президиумо чакххака оттадаьд болх тоабара тІадерзадаь гІулакхаш, уйла тІеяхийтар, моттигаш хоэьеш тоаяра ю йоаххо ерригача советски, боахама органий, Советий депутатий, къахьегамхой коллективий. хІара гражданена гІулакх а хиина дІаотта дезаш хилара. Исполкома, предприятей, учреждени, организацей кулгалхой доархІаметІарча декхарех наІ да город, район лакха культура йолаш а советски вахa яха хеттара, а йола нах баха пункт а я дІаоттаяр.

ШоллагІча дешапа Президиум хьежар шоай общественни декхараш кхоачашдеча Советий депутаташта новкъостал дара къахьегамхой депутатий МалгІабека городской Совета исполкомо беча балхага.

Белгалдаьккхар, исполкомо «Депутата Ди» дезаь массазарча комиссей председателашта 2 семинар яь хилар. Горисполкома членаш каст-каста вІашагІбеттала депутаташца, царна беседаш, консультацеш ю, цар болх вІаштІехьбаккхара дешаех дьаца хьехиндла рекомендацеш ле я царга. ДекхагІа болча депутаташа шоай харжархошта хьалхашка отчет тел шоай балха а Совета гІулакхий а хьакъехьа. Юртбоахама производстве хьалха латт, къахьегама коммунистически гІуллакхдеш лелара шошкара хьокхам гойт, пачхьалкхен планаши В. И. Ленин вь 100 шу дизара сийна тІайийна социалистически декхараш кхоачашдаь дукхa хьинаре къоасан а доаттабеш.

Цхьабакъда, исполкомо хІинз а вІаштІехьдаьккхадац Совета хьинарерча гІулакхашта хІара депутат юкъеоза. Исполкомий кулгалхой беррига а ши шоай болх вІаштІехьбаккхара депутаташта новкъостал дец. дукххача хана теркалдаш цхьабола депутаташ Советий сессешка ца ахар, балха тІа уж соцабела. Советий, исполкомаша вІаштІехьдаьккхадац депутатий болх уж депутатий кандидатаlла дІтабьча коллективаш терзадбелга.

Советий дийккхача массазарча комиссешта инициатива йолаш тІагІертан вІаштІехьдаккхаш дешаш шошкара къестадела.

Лакхехьарча Совета Президиумо горисполкома тІадиллад депутаташта шоай гІулакхаш чаккдахара новкъостал дара беча балхе бузар лакхбелга, боахамеш социально-культурни строительствах декхараш кхоачашдеча беррига депутатий, массазарча комиссей, группай постоян ...

В. И. ЛЕНИН ВАЬ 100 ШУ ДИЗАРГА

ЛАЬТТАН ЧЕНИЙ РУЗКЪАШ—ХАЛКЪАННА!

ГАНЗИЙ КЪАЙЛЕНАШКА

Вай махка минеральни бедаш хьегучаьнехара, бохкка ширзIам баьб В. И. Ленина. Кавказан Советски Iаьдал чIагIдарен дегIадоаладарен хьокъехь указаниш лушше Азербайджане, Грузе, Армене, Дагестана, Горски республикина коммунисташка дейтача письмо тIе В. И. Ленина шерре дегIадоаладара тIеракадаьд тайп-тайпара пайдениш охкалаш — «мехкдаьтта, марганец, кIор (Ткварчельски охкалаш), цIаста — ишта я лоаман рузкъий кхы а йIаьхха перечень» — йаздеш цо (Сочиненеш биззал гуллам, т. 43, оагI. 198—200, «Ноекъосташка — Азербайджана, Грузе, Армене, Горски республика коммунисташка»). Владимир Ильич пьерхкIа хьожаш хиннав лоаман промышленность юхаметтаоттаерга, пайдане охкалаш дукцагIа ахарга, лоаман гIулакх дегIахуланига тоадаре указаниш а хьаламаш а тIелаш.

Мах баь вергеацаш бохкка ба хIана вай махка халкъа боахаме бола мехкдаьттан газех лоарзIам.

Шерагара шерага дукхагIа доах мехкдаьтта. 1970 шера вай махке доахка мехкдаьтта 345—355 млн. тоннига, газ — 225—240 миллиард кубически метрга дIакхоачаа лерхI. Махка доахка мехкдаьтта кIора шера 22—23 млн. тонн дукхагIа хул. Йоагача хIамай промышленность дегIайоалаера гIулакха юкъе доакка дакъа лоац Нохч-ГIалгIайчен мехкдаьттахоша.

Лаьттан чен чура эггара хьалхара промышленни мехкдаьтта даьнча 75 шу дизара юбилей белгалъьяккхар соакка республике.

Укх тIехкъерча итт шера мехкдаьтта доалле керда моттигаш хьайийллай Карабулак-Ачалкие, Хаян-Корта, Брагуне, Эльдарове, кхычахьа.

ШоалгIа дийкъенней мезозойски тIоанашкара дукхе мехкдаьттен гази корадь къоьнара Старогрозненски, Октябрьски, Малгобек – Вознесенски моттигаш.

Кхерани тайшен кIор боалла моттигаш а я вай республике. Уж корадьй Чанты-Аргун, Арили хьаче кишта ювера а кхычахьа а.

Массаза а, кIора дитка тIоанаш доакк баьдеча лоабата сланцашта юкъе. Белгалдоахкхаргда вай, Къилбаседа Кавказе Iаламате дукха кIор гучабьина а из боаллаш а йола моттигаш корадь хилар. Моттигерча промышленноста предприятеш боак из Ставропольски крае, Чергий-Балкхаройн Дагестански АССР-ашка.

Азербайджанен Арменен территоре тIера цхьанцайолча моттигаша кIор хиннача бIоагIай хьажкаера, кIора-месктаеа сипера, геттара кIезига кIора тIедаккхи лиеташи корадь. Лаьттаде тоьал дукха кIор боала Грузе (Тибули — Шаорски, Ткварчельско-кIерам кIерай Аламархски тайшача кIорен моттигаш). Iаьргача металлий группах Нохч-ГIалгIай лаьттан ченашкара корадаьд яьши марганецк. Нохчечина гаргагIа йола аьшк доалла моттигаш я Чергий-Балкхароашкъара Малкински Азербайджанера Дашкесански аьрад.

Аьшка руда доалла моттигаш гучаьннай Грузен Арменек. Кавказе дукхача районашка эсений марганец доалла моттигаш. Цхьабакъда, уж моттигаш а сов зIамига, а кIирла таккензаь я. Марганецан руда доалла Iаламате йоккха моттиг — Чиатурски, хьаелла кийчьеш я Грузе Махкбузешка. Марганцаш металлургата пайда эц. Марганец йоалла тIоа 1 метргара 7 метрга кхачалга соме ба. Аьшкахи болатаеи марганец тазача, цо уж чIоагIагIа, кхетагIа, коркагIа хулийт. Нохч-ГIалгIай чура дукхагIа корадоагIа сийрда бесаш дола металлаш. Уж да — цIаста, даш, цинк. Сийрда бесаш йолча металий руде корадь массехк итташ моттигаш йоазаш я Шаро-Аргун, Чанты-Аргун, Аргун хьаьа хиннай чIожашка. ЦхьанцайоIча руда доаллача моттигашкара дотуан гIаьлим корадаьд. Бокъонца тешачул тIахьагIа йиш хургье уж Iалама рузкъаш халкъа гIулакхеше дIадоахийта. Кавказе цIаста руда доах Армене (Кафанское, Алавердинское, Шамлугское), Азербайджане (Белоненское).

Дешан цIиниш доах Къилбаседа ХIирашкаьъера, Ставропольски крае, Грузе, Армене. Уж доахач эггара йоккхагIйолча моттигий цIераш йоаллаьтъ вай: Садонски группа, Эльбрусски, Шаумяски, Ахтала, Кавйса, и. кх. дI. Вайна гоалакх дахе республикашка йоазаш а чкалан кобальтен рудаш, молибден, вольфрам, ртуть, дошув, наггахьа мара ца нийслуш болча элементаш. Уж гучеара терлуш я Нохч-ГIалгIайчен лоамашта а. Церех цхьаьраш зIемале а вIзай геологашта.

Iалама-мате дукха а вай республике металлаш йоаци гIишлошъюн материалаш. Церех я барит, гипс, ангидрит, сьангал, олхой колчедан (пирит), бентонитовй топпар, цемент ю бедал, мрамор, кхыдараш. Барит — минерал, Iаламе сульфат барий. Баритах шерре пайда эц бурув тохача хана скважинаш юлача юкъъоузийта лоабате маркIалаш дезарIа хилийтара. Барит дIоузийт басараш, лакаш, тьамча — дIамаш, кехат, пластмассаш масала, кхыдараш хьерга. КIезиг-дукха барит болла моттигаш корадьй Чанты-Аргун хьаче хин атагIара. Iаламате дукха корадьй кх Ставропольски краерa (Зеленчук, Кубань хьаьа хиний атагIенашкера), къайсттa а Закавказьера. Цу районашка цо дукхагIа барит бизза кхачам ба ялиш а Кавказан Поволжски хьакьа боахаме эшаш барит. Гипс — кхцара кальце сернокислий туха хьесапе минерал. Хий увош доацача кальце сульфата цIа ангидрит а. Гипсах ангидритах шерра пайда эц цветной промышленностан гIишлоешъяча. Гипсах пайда эц хьахат даьа, клевер, кабуц, люцерна, кхыйола хIамаш дIадайна лаьтта хьаьнда-ра. Гипса лоарзIаме моттиг лоац медицина. Iалама-те дукха (массехк бIаь миллион тоннаш) йоалаш моттигаш йовзаш я Нохч-ГIалгIайчена, Чанты-Аргунай Шаро-Аргуни хьача хиний атагIенашка. Цхьабакъда, хаьахета а кIелла лоадамболаш пайда эцаш цунех. Сангал — из цхьа пайда ца доалаш, ишта кхыча хIамаех дIайийна а ниислуш дола чIоагIа кристаллически вещество. Из дIадохийт сурни кислота кийчдеча, цунах пайда эц кхьата, хьамча, кисгай, текстильни промышленноста, юрта боахаме, медицина, дукхача хана денз цунех пайда эц лелаш йола веществош кийчьеча. Сангал корадь моттигаш белгальйй Чанты-Аргун хьача хи йистера. XIX-ча бIаьшерана цигтара хьа а доахаш, йоккха йоацаче заводе цигтача чеккдохаш хийлад из. КIезиг-дукха сангал доалла моттигаш хоаннай Армене, Грузе, Азербайджане, Чергий-Балкхарошкаьа, Ставропольски крае.

Бентонитовй топпарах кIай бос болаш да. Церех шерра пайда эц мехкдаьтта доахача промышленноста бурув тохаш скважинаш йоалаш хана чуузийта тоашегIа дола лоабата маркIалаш кийчдара, мехкдаьтта химически промышленноста — тайп-тайпара мехкдаьтта продукташ цIанъяра, текстильни промышленноста — кIадаьшкара хьаьнал дIацара, кхачан промышленноста — санаьрийн машен даьттай кIай бос цIилийтара. Бентонитовй топпараш доахка моттигаш корадьй Грозненски Серноводскерча курортан юкъера.

Цу тайпара топпараш да Къилбаседа ХIирашкаье, Дагестане, Чергий-Балкхарошкаье, Краснодарски крае. КIезига дукхагIа доах уж Грузе (Асканиски группа), Азербайджане. ШергIа цегIаккхулаш я гIишлой материалаш йоаза моттигаш. Республике массехк бIаьш тайпара я уж. Церех я кIирни кIир уэц йола ракушечникаш, доломиташ, мергелаш а, цементни йоабатаеш цIеро це доегадуи цIенна дотта а цIен тIа вхаа а кирпичаш юн лоабатех, кхерен жагIан, гIум а таш а.

Белтаpa мIк баь вергеацаш боахке ба лаьттана кIалхара дуxдуваача хиней пайда. Дукха кIоарга доацаш Iаламате самача породашта юкъе доала тезе хий. Цунах пайда эц берзал нова хий Iсалаьдара, кхашка хий долара.

Тиркагара къалбаседенгарча бIарг ма кхоача дIеуза тIагIоала IодоагIаш лоадама хий доацаш бола шера ера. Массаза махки шортта да укхаза, цхьабакъда, йоалаш хIоаега хул, цунахьа цу йоккхача моттигах аьхки аьга аьсса ара хул. Цу йоккхача района гидрогеологи Iомаеш хиннаб дукха специалисташ, юххера а церех гучаддьинад укхаза тIараче хий Iаламате йоккхий ресурсаш хилар. Цхьабакъда, лоадама пайда эцаш дац из; из аьсса улпача лаьттан аренаш тоаенна оазис ерга советски халкъо самийн ноиссийн бешенаш а болаш, дуга ахаш а долаш.

Аьхача дукхача скважинашкара дIайха хиш тIедьннад. Церех пайд эца йиш я тайп-тайпара гIулакхашта: геотермически электростанцеш хьалъеча, мах бахама пункташта, промышленни юрт боахамеи предприятеш-та теплофикаци еча, шерра теплични парникаш боахам була-ча. Лаьттана кIалхара доахача хийца хIана йоагъеш я № 3 йолча Грозненски сомий-бацада-арий совхозера теплицаш. Цул соагIа, гор. Грозненa гаьна йоацаш скважина я ьиккха, дIайха хийн Iам хьаидате я цар тIа электроэнерги вохяра геотермически станце хьатъе я йиш йолаш я. Нохч-ГIалгIайчерча термальни хинех хьадате йиш хургъа химически промышленноста чIоагIа эшаш дола боккхача мьыхера тухаш элементаш — хлористи натрий, калий, кальций, барий, стронций, магний, йод, бром, литий.

Советски Союза Коммунистически парте XXIII-ча съезде белгалдере, кьадаа, къоастам боалаш дола дехкарaш оттадьд Iалама рузкъаех пайда эцара. Шеко яц, геологашен горнякашен кхы а доккхагIа толамаш доахаргхиларги лаьттан ченах дIаяо бизза пайда эцарца дувзаденна дола керда сийлаьь гIулакхаш цара кергIдергхилараш.

Г. СУХАРЕВ,
геолого - минералогически Iилмай доктор, профессор, РСФСР Iилман техникин заслуженни деятель, Грозненски мехкдаьтта институте ректор.

Ю. ТАРАНУХА,
геолого - минералогически Iилмай кандидат, доцент.

> «Мехкдаьтта, марганец, кIор (Ткварчельски охкалаш), цIасташ—ишта я лоаман доккхийча рузкъай кхы а йIаьхха перечень».
>
> **В. И. ЛЕНИН**
>
> («Ноекъосташка Азербайджана, Грузе, Армене, Горски республика коммунисташка» дакъийтача кехата тIера).

«Октябрьнефть» мехкдаьтта промыслови управлене промыслашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалха латташ хьйоагIа укх шера телемеханизированни промысла коллектив. Мехкдаьтта доккхара йиг бетта плаи 16-ча сентябре кхоачашъяьй цар.

Ишта лакха къахьегама толамаш доахаш цоай ноакъосташта хьокхаш телаш ба мехкдаьтта доаха операторaш, коммунисташ И. А. Макеев, М. А. Петров, И. С. Еидовицкий, мастер А. Л. Ананьев, кхыбараш. Цар массаза я тIехкхоачашъю шоай сменин нормаш.

Сурта тIа: мехкдаьтта доаха операторaш И. Макеев, И. Еидовицкий, мастер А. Ананьев.

Я. Пляева сурта текста.

Чакхбаьчаб пятилетка диьлагIча шерара 9 бутт. «Старогрознефть» шоалагIча промысла кхоалагIча комплексни бригада мехкдаьттахошта баркате хилар из. Ер шу доладелча денз планал совгIа 187 тонн мехкдаьтта даьккхад цар, тIайца социалистически дехкараш 150 тонн делча.

Мехкдаьттахоша иштта толаме къахьегаш цхьа бакъен да дукхача хана денз болх це беш лаьтте скважинаш болх ба йолаьлийтар.

ХIана хьалха латтача бригада болхвой № 468-и 540-и йола скважинаш лаьттан кIалхарча сооруженешца кийчъеш ба. Уж лекхерча мехкдаьтта тIоанашка болх ба хьаро вIаштIехьдоалийтаргда деррига хьадоаккхача мехкдаьтта, хIаранегара шиъ кхоъ тонн долаш мехкдаьтта тIекхетийта.

Боккха теркам тIебохийт бригада коллективо скважинашка оборудованин Iеина кийчъяра а. ХIана гIувнаш, эпорни устройствеш кийчъеш, даьтта хьаккхаш станокаш - качалкаш кийсъеш, редуктораштa даьтта чудетташ ба уж. Вошта аьлча, арригача оборудованена йиаза профилактика а хIа Iен зачалкъа бизза пайда эдергболаш кийчъю цар уж.

ЛаьгI ца беш тIехьожем лоаттабу мехкдаьттахоша кIоарга насосни скважиннай балхашта а, IуйрийIна, буйсаена, шийлача, тIаьдача хана станокашта — качалкашта гоазе гIулакх деш ба доккхагIеа оператор Гак Петр, оператор Исаенко Натела. Дехкараш дика кхоачашдерал совгIа, дукха къахьег цар шоай гоазал кьоаьча тIехьена дIаIоалара а. ЦIаккха брек це хунийташ болх бу операторaша Л. Баеевс, Г. Майоровас, В. Корнейчука, кхычар.

Кадайн кIалле кIаьдлой - теш ераш, аьнна хетийтаци къахьег даьттан кIалха ремонт ю оператор Георгий Асютин керта латтача смена. Балле йоккха опыт йола кулгалзо шо латташ хул скважинена юхе. Болх беш ше Грозненски политехнически техникум йистеьаккхай хьинар долча коммуниста. Декхарех дика лоарзIаеш, ноакъосташца Iамераа хиларах сий ду цун коллективе.

СУРТА ТIА: хьалха латта операторaш (аьрдехьера аьттехьа) Г. Асютин, С. Ефимов, тракторист П. Сереепин.

В. Дэнская сурти тексти.

Бизза пайда эца лоаман рузкъаех

Нохч - ГIалгIай республикина территоре геологически хоттаме аьттув бола хьалаш хилийтад минеральни бедала бе-бе тайпаш хьахилара.

Республика лаьттан ченай керттера рузкъа — мехкдаьттеи гази. Уж пайдане охкалаш кIиръаь хьалйоахаш вай республике меттел, цул доалонел гаьна вразаь а халкъа боахаме шерра пайда эцаш д.

Мехкдаьттали газали совнагIа Нохч - ГIалгIайчен лаьттан ганзашка дукха я республика промышленноста юрта боахаме дIадо дегIаккхувара чIоагIа эшаш йола маьжера минеральни бедал.

ХIана пайдане металлически охкалаш, гIишлой материалаш, химически бедал. Лаьттана кIалхара минеральни товеи хиш лохаш тохкаш а вай Нохч-ГIалгIай геологически экспедици. Промышленни гIулакхашта эггара чIоагIагIа эшаш дукхагIа доаллаш лоача металлех да эна метташ да цIаста, даш, цинк. Республика лоамий дакъа тIера, Эсен Чанты Аргунен кертера уж металлаш лахара балхаш деш я вай геологически партеш. ТIаьхьа хала йола уж районаш караерзае атта дац: цхьабакъда хала дале а, пп. Е. В. Балахов, Н. И. Гагиев, А. В. Фомкина кертте латтача вай геологашта тIабийлаза хьагучадеах Мальшкера, Конера, Хасиотера, Тюалойра яза.

Цу участкашкара юкъьана образцаш пробаши аьхий. Метала цига дукха хоалаш хилара кхетийх. Вай республике промышленноста гIулакхашта йоагIа даьлла йиш хургйолаш эккха цIаста, даш, цинк доала кхьа тха предложенеш бакъ хилар.

Руда гучадаьнача Хасиотен Мальшкев бурув тохара балхаш доладаьх 150 метр кIоарга мел руда доалл хьажар дукха.

ХIанз республика лоамаш дакъа тIа болх беш я укх гаргарча кхаь шера цу районе йоалла металлически бедал хьагучаялахара балхий бIарча комплекс чаккхйоаккхаргйоаш йоаш. Къилбаседа - Кавказски геологически управлене съемочни геофизически партеш. Капитальни гIирсаш шерра дегIадоаладеча хьашт тал нагахьа санна гIишлой материалий база да хула. Укх шера Аргунски карьерена жагIа дIахо тохкаш а Олкаша марра тайп-тайпара бесаш йола кIира кхоачий лохаш а д тхо. Тайп-тайпара бесаш йола кIира кхефий чуйен промышленни гIирсаш хьадеча дIахийта лика облицовочни материал а, тайп-тайпара бесаш йола гIуди жагIен (цхьа лоархIамаша хьахьекхачох из массехк итташ миллионаш кубометраш хилаад боала хургба), чуеча цIенойн промышленни зданейн доккхий панельни гIирсаш хьадеча дIаухийпара облицовочни Iоахьамата метте аккхйта йола хургьа.

Нов. Х. И. Арсаков керте латтача рудни йоашача парте геологаша, лохаш тохкаши лача балхаш совнагIа. ДаьттагIеана мехе маьжера агрохимически бедал, калийни тухаш лохаш а болх бу.

Укх шера лыкка скважина калийни тухаш доахкача тIоанах 180 метр кIоарга чухай. Калийни тухех шерра пайда эц юрта боахама минеральни удобренеш уж хиларах тарва, цунахь. ЛаьттагIара калийни тухаш корадоагIа, арахьа уж тIекхахьа ца дезаш мукъьаргъд республика.

Дарбанна а мела а дика йола минеральни хиш дукха доахк вай республика территоре тIа. Нохч-ГIалгIайчен минеральни хьасташ хаваш тайп-тайпара йолаши тухий доаттам тайп-тайпара болаш марзIад. Ачалкхера хий лахара балхаш 1969 шера даьхьйай тха экспедици. Геологашен, А. И. Банникова А. Е. Бутхинен даьча балхашь, наггахьа мара ца нийслуш долча «Ачалкха» хьасаперча хиш совнагIа, керда тайна минеральни хиш лехах, масала, дарба деи мерзи метаргдола «Феодосийски», «Ижевски», «Дилижански» сацраш.

ДIахача шерашка а санна, хьалхагIа лаьттана кIалхара теза хиш лаха а тахка а дIадолаьь хиппа гидрогеологически балхаш укх сезоне чакхдоах тха экспедице гидрогеологаша.

Теккаш я лаьттана кIалха теза хиш доакка шин районе: Гудермески промышленни комплекси Самашкински газобензиновии заводий тезача хица Iалашъергйолаш бола Самашкински Шаудонски шин районе.

ХьалхагIа а йолча лоарьIаларе хьаьалакхечох Шаудонски арара хий хьасташ дIахо бокъонца техха йистедаьнначул тIехьагIа гор. Грозный а тезача хица Iалашъе йиш хургйолаш селла доккхий да.

Гидрогеологически отрядех цаI Аксае Дагестанаш доазув хоттадучча хIана съемочно - тохкача балхаш деш я цу района дуккхача лаьттакха хий тIадоаладарен дехкарен доц къоастадар дукха. Балхаш дика чакхдувл. Ни. Рябуевайе Пруфаловайн геологашен гидрогеологашен цхьана цигъ хьинар ша кхоаден къахьегаш ба воккхагIволча мастеран. Мусраилов Хьусейна буровикаш: Х. Идрисов, Н. Аллатов, Х. Ахашев, кхыбараш.

Теппияне ала йиш йолаш да, Аксайски отряда коллективо Аксайски майдан тIара шоай балхаш хаашхьен дикен чакхдоаргIа аьлла.

Белгалдаккхакка даргдаа, хьалхагIа гучаьнна минеральни бедал йоалла моттигаш тайп-тайпарча бахьанех промышленноста хIана а караерзаянза хилар. Царех я гипс йоалла Ченохайски аре, жагIа йоалла Мескерюртовски аре, кхыдаш.

Минеральни ресурсаш хьалйоахаш йолча еринача организацена биззагIа пайда эца бола вай республика доалий рузкъаех.

Г. МАЛЬЦЕВ,
Нохч - ГIалгIай геологически экспедица начальник.

ТОРОНАШ ЙОККХИЙ Я

Вай республике укх тIехьарча шерашка тайп - тайпарча организацешкарча геологашa къахьегарах хьагучаьлай дукха пайдане охкалаш. Цхьабакъда, керттера дакъа кхоач революци а яIалехьа техка корадаьча мехкдаьттага. ХIаьта а, белгалдаккха доагIа: цу хана мехкдаьтта лохаш - тохкаш йоахаш хинна скважинаш лукхагIна даькъе «аккхача цисказ» хьесапегIа, вешта аьлча, цхьаккха тайпа геологически лард кIал боацаш, е лаьттан тIоаний доаттам, бокъонца Iома а ца беш рекогносцировочни балхий ларда тIа йоалаш хинна хилар.

Советски Iаьдал эттачул тIехьагIа мара йоккхача масштабагIа геологически карташ а уттадеш, лаьттан ченйй кIоаргала лоаттам меллаб а хьожаш бокъонца геологически Iомае йолаьнац вай республика территори.

Цу хана дагаккхабаза даргдаш, «кIоаргала лоаттам» аьхача лешай чулоацам уккхаза лакхера 600 — 1000 метр хилар. хIана аьлча цу хана лаьттан ченаш тахкара лаьккий торонаш геттара кIезига а яр. кIаьта тохкама скважинаш хIара бурув тохара техникен технологи 4000 — 4500 метр кIоарга бурув техаята вIаллa дага ца дохийтача боараме а яр.

ХIаьта а цу ханарча геологаша хьийга къа бахьан долаш тахка йиш хиннай Нохч - ГIалгIайчен цуица оагIув болча территорейн геологи йовза, вIаштIехьаьннад Бараганo - Чокракски тIоанашца йовзаенна ,мехкдаьтта доалла дукха керда моттигаш хьагучаяха.

Шоай низ це кхобеш цар хьийга къа бахьаш доаш Нохч-ГIалгIайчен мехкдаьттахоша балха - дика толамаш лахьад хьалхарча пятилеткай планаш кхоачашьеча.

Цар хьайтача къин бе боагIача тайпара мах а беш, вай дагалъа баркал оалаш йоах тахан А. А. Хуцнев, Н. Д. Елин, Б. А. Алферов, Н. С. Золотницкий, И. О. Брод, Н. Ю. Успенская, В. А. Тилюпо, Г. М. Сухарев, М. П. Лысенков, Г. А. Куркмалов, дуккха кхыбараш санна хиннача геологий цIераш.

ТIом чакхбаьйначул тIехьагIа вIхйоалалу вай республика мехкдаьтта доаха промышленность дегIайоагIачара керда этап.

Цу хана боккха низ корабоагIа геологашта на хадаен дегIаухочен вргаювлаш тоалучеи геофизически разведка методашка а тохкама кIоарга бурув эттара тIа-тIа алевмъювлача торонашка а гIолла.

По йиш хилийтар царга тохкамаш деш кIоаргагIа Iочуаха, лаьттан чений лоаттам дикагIа бовза, керда хьакхаьчача даиней лардa тIа мезозойски мехкдаьтта лохаш тохкама балхаш шерагIа доаржаде.

Массанена воаш да, цу хана А. Н. Патуров керте лаьттача геологашта хийттараш бокъонна бакъ хинна хилар а, вай республика мехкдаьтта доаха промышленность кхы тIа а чIоагIа айе торо хилийтарал совгIа, хIанз мехкдаьттеи гази доахача промышленноста цкъ бола доакъош хьазаьча Ставропольски края доазонел чухьа керда мехкдаьттен гали хьалли моттигаш хьаелларга кхоачаваь хилар а.

Мезозойски мехкдаьтта тIоанаш хьалелланен караерадеш чIоагIа къахьийгад геологаш А. Н. Патурова, В. А. Тилюпос, В. Н. Голозубова, М. П. Лысенкова, В. Н. Виктерова, Г. А. Куркмалова, Ю. М. Щербакова, В. Д. Галилина, В. Х. Галиевa, В. И. Копаиалина, Н. Е. Меркулова, дуккхача кхычар.

Мела тIера мехкдаьтта тIоанаш хьагучадахарна юкъаенна йола мезозойски тIоанаш лахара хьалхара этап хIанз чакхъела гаргахьаьарг дархIа метаргйолаш я.

ДIахорча шерашка лахара-тахкара балхий лостам вIаштIехьаккхара дехкар латт хIанз Нохч-ГIалгIайчен, белгала аьлча «Грознефтеразведка» треста геологашта хьалхашка.

Из доц къоастадеча хьаьстта чIоагIа дакъа лоац «Грознефта» геологически служба, СевкавНИИ, «Грознефтеразведка» «Грознефтегеофизика» трестий болхлоша.

ДIахо гучадаха дезараш 4500 —6000 метр кIоарга доахка тIоанаш хиларах геологашкара эшар къаьстта чIоагIа уйла тIайохийташ массе оагIорахьара бакъьйола, майлаш хьакаржара, цар тIа скважинаш дIаоийсъяра, уж кхачеш хьалаш вIаштIехьдахара хьанехьа вывозаш кийчьелга да. Дагакхаба деза цу тайпарча хIара скважинаш цаччахьалкхен геттаре дукха мах тIоргхилар а лахара - тахкара балхий эффективность, дуккхача цхьаъe геологически дешаш нийса къоастадарах тоейша хургхилар а.

Уж лакхе дийпа дешаш къоастадеча юкъе шоашкара доагIаш дола дакъа лоац тха треста геологашта.

Масала, тресте меттел, ерригача «Грознефта» объедине а къаьст - къаьстача майданашка беча балха рекомендацеш уттаэ ешаш я геолого - разведочни контора тематически парти. Цул бол хьалхаша лахара- тахкара балхий проекташ уттаю.

Бйаха тIа геологашта доккха ноакъостал ду геолого - разведочни контора цхьаькха тематически парте палеонтологашен петрографашен.

Лохаши тохкаши бурув тохаш йолача скважинашка хIара денна из геологически хьежааrа, денна геологически документаци делаеха, структурни карташи профилаши уттаерга геолого - разведочни конторен тохкача кIоарга бурув деттача контораш хьал балха беча геологий коллективо деш да.

Укх пятилетка юхедисача шерашка лоархIаме декхар кхоачашда — мехкдаьтта запасаш алсамъяхара еттаьь планаш кхоачашьетта Iалашде, геолого-тохкаме балхий эффективность лакхъе, цу балхий хIахара лостам белгалъболаш ба треста геологаш а ерригга коллектив а.

Шеко яц, уж лоархIаме декхараш мехкдаьтта лохарий коллективо, геофизикашцеи Iилмахошцеи айха цхьана къа а хьегаш, тоаме кхоачашдергхилараш.

В. ГОЛОЗУБОВ,
«Грознефтеразведка» треста керттера геолог.

ТІАЙЙЦА ДЕКХАРАШ КХОАЧАШДЕШ

Ерригача район комсомольцаши кагирхойн дегаш тІедаьхна къахьегаш ба укх денош, сийлахь-боккхачу бачча юбилейна доккхийча къахьегама совгІаташца пакъабахара. Цу ден сийна тІайнйца декхараш хийал хьалха кхоачашдара ерригача предприятешка, колхозашка социалистически яхь ьыржай.

Дукхха а маьхера починая хьахинйай района комсомольски организацешка. Иштта, юкъьаица шоаш комсомольско - кагирхой производственни коллективаша тІайнйача декхарашка хьаьа а хьежа керда, кхы а лакхагІа социалистически декхараш тІайнцар. Укхаза хьахархачара бар ХХII-ча партеъсага цІерагІча колхоза тхьамка кхелча звенора мехкарий. Хьалха тІайнйача социалистически декхарех кІара гектара тІара 11 центнер тхьамка чуда дезаш бар уж. Цунах кхоачам а ца боаш хоалагІа социалистически декхараш тІайнцар кІара гектара тІара 12 центнер тхьамка дала.

Укх шера колхозашка тхьамка кхедеш вахь комсомольско-кагирхой звеньяш я. Царех дукхагІчар кІара гектара тІара 13—14 центнер тхьамка чуда даьрхІа. Ала деагІаш да из культура тха доаман хьадапка хьалхнем кхоалагІа шу мара доацача хана цу тайпара хьуакъам лакха доархІаш хилар.

Укх шера хІадахача шера укх ханага диллача 7 процент ду кхагІа хинна доахан. Цунца ихьяна доккъенийй продуктивность а.

Дика толамаш доах хьайбаш лелалеча болх беча кагирхоша а. Царех ва Орджоникидзе цІерагІча колхоза доккхагІа бола жа Іу Гарзаев ИбрахІим. Из леладеш шоза Іул тха ерригача районе дикагІчарех доархІаш да из дебадаран тха лакхдаран. Иул дукха тІехьавнеш Лечика цІерагІча колхоза жа Іу Ахматканов Вахид, дукха кхыбараш. Укх шера школа чакхьаьккха ферма балха баьхкаб Абдурахманова Таита, Сулимханова Нурса, кхыбараш.

Дика кхетаду уж района комсомольски организацешка. Хила езача тайпара доадъара бах из хилча тІайнйа социалистически декхараш хиза кхоачашдаларг ца хилар. Цудухьа йоккха терко ю ханнахьа хьайбашта доакъар Іалашдара. ВЛКСМ райкомо «Комсомольцашин кагирхойн—доакъар кийчлеча» аьнна даь кхайкарал хьаллаьцаб района дукхача кагийча нахен мехкарашен.

ХІана цу болха дика толамаш доахаш къахьегаш я ворхІ комсомольско-кагирхой бригада. Таханарча денна духьала цхьан Орджоникидзе цІерагІча колхозо ерригa а Іалашдьача тІемача довкъарах 30 процент кагирхоша кийчдаьд. Иштта доккха новкъостал даьд хьайбашта доакъара база кийчъяра школай комсомольцаша.

ХІара шера дукхагІа хумкол хозин производствана юкъебоагІаш бола кагирхой. Бакъда хІаит а дукха ба тха районе совхоин балхаш ле кхыча районашка, республикашка хІаулаш бола кагирхой.

Уж хІа ца хамйта оарцагІьхьинай тха района дукхача бодхамий комсомольски организацеш. ХІаьта цхьацца зелча Боахамашка из гІулакх тоа а даьд. Масала Орджоникидзе цІерагІча колхоза 1966-ча шера денз болх беш я соцаш чакхдоаха нех. Цу колхозо цхьан шера ду пайза хІалаьрхІача иттах 15 процент сом чакхбоахача неха ду. Белгалдаьнха нехгІаш да цу неха бола беш берригаш а хІана бан аьнна кагирхой хилар.

Цу тайпара гІонна беза боахам хьабелла йиш я района кхыча колхозашка а. ХІаьта а массанахьа ца цу доархІамерча гІулакха терко.

Дика а Ленински зачета итогаш слюдяной фабрика мехкарий. «Ленински къахьегама вахта ударник» аха цІи леларра къовсам доаттабеш ба фабрика берриra а комсомольцаш. БархІ йоІ «Коммунистически къахьегама ударника» цІи лелаеш а я. Ден норма 110—120 процент кхоачашъю хІаране. ЧІоагІа доа мехкараштa вай баьчча биографи а цуп произведенеш а кІоарга йовза. Цудухьа укх шера цар общеобразовательни боарамта хьежжа укхаза вІашагІъехка бола беш я комсомольски политпросвещене кружокаш.

В. И. Ленин ваь 100 шу дуза ца гарга кхоачеш хиларца хІара комсомольски организаце шийна хьалхашка декхар оттадаьд кагирхошта юкъе беча массово - политически балха ерригa а форхаш юкъебоалеш из боах лаккхача боарамагІа хІабахьа.

Я. САБИРОВ,
ВЛКСМ Ведина райкома секретарь.

ДЕПУТАТИЙ НОВКЪОСТАЛ—МАССАНАХЬА

СоагІапчарча юрта Совета территоре тІа я совхозе йоккхагІчарех бола цхьа отделени. Укхаза я цхьа тракторно - полеводчески бригада, шурий-товарни ферма. Кхаш леладерашеи хьайбаш леладерашеи йоазло е езаш доле хІамаш кІезига ма. Производствени процессаш чакхйоахача хана халонаш кІезига дукхал уттаи отделене коллективана. Массаз а хІара ю, отделене кулгалхоше эттара дукхагІа новкъостал лех юрта Советагара а массаз болх беча юртболхама комиссе членашкара а. Из комиссе вІашагІъедлар укх шера март бетта хоржамаш хилларе а.

Комиссена юкъе бахаб юртболхама производство дика йовзаш, № 3 йолча отделене тайп-тайпарча участкашка хьинаре болх беш бола юрта хьалхаланта нах.

Малав вьам юрта Совета депутат ерлаш хьоаргІа массаз болх беча юртболхама комиссе член вола коммунист Гетагажев Хьамбикар ца йовзаш. Из ва комбайнаца хІара шера хьинаре къахьегаш хьабоагІача болхане цхьагІболча механизаторех цаІ. ТІаккха из ва хІача кхы малав комиссена юкъе хила мегаргьар. ХІаьта ю, вай кезаш ду шийн общественни декхараш дизза кхоачаш а ду.

Цо каст-каста сессе дузна кийчду отделене лелача балхех доладеш. Цул совгІа, Хьамбикар ше ва юкъейоа чуэцача хана депутатски носта керте латтар а. Цо дера ТІахьожам доаттабу элатаца дика а ца дойташ а чуэцара. ХІаьна, нагахьа санна уж доалаьа новкъост кийсвелча, цу механизаторийн хьажхІе хьамаьа ду Хьамбикара. Цудухьа механизаторий балха тІа цІаккха бракх хилац. Массаз а ялташ чуэцача хана дика хиларца белгалбола цар болх.

Укх шера массаз болх беча комиссе членатагІа депутатски постана яхкар централен хьатта, шурий-товарни ферме. Централь хьатта поста кулгалхе оттайр депутат Гетагажева Мовлатхан. Хьатта хьатІадоагІачен пачхьалкхен амбарашка дІачутелачен кхата учет лелаеш яр Мовлатхан. Ялташ кишта цІенку хьожар депутат. Депутаташа новкъостал дара фуна кхьрхІа дІаоттадеш доле хьат тІехделга вІаштІехьдаккхара. ХІаьта хІаккхача шерашкарчул дукагІа хийцадаьх укх шера алкъхагІача кхаца фу.

Шийн учаьтке хьинаре болх бу доярках Мальсагова Любас — фермерча хьайбаш леладерашта юкъе хьажача йихь керте латтарех сьхане. Шийн хьоккамна доаркъй хьинар айду Любас. Цо толоаш кхоачашдьий 9 бетта шура накхара залани. Доярка хьеж ферме массаза хьоккаме порядок хилийтарга, доахен доакъарех хиннелдика ІалашдаІь хилийтарга.

Отделене экономика чІоагІъяра дукха къахьег депутаташа массаз болх беча юртболхама комиссе членаша Коригов Султана, Цикоева Насаддана, Мержоев Маьхьад-Гире, кхыча.

Хан-хана хьа болха ниам уттаи массаз бола беча комиссе. Цо отделене балха дешаш каст-каста уттаду депутаташа дугийта.

Масала, сессе доархІама кхымаьл хилар дІадиійцача ялташта гІулакх дара хьакхьа. Отделене управляюще У. Гандалоева доладага ладийгІачул тІехьагІа депутаташта хайра дІайцийна хьакхІаша гидуаргаш новз хьал тІа хилар. Новкъостал ле кхьохІар. Цу гІулакха вІашагІтехар юрта бола нах.

Хлашца болх бе арабьлар цІен йанонцара ненсионерехь вола 150 сиг. Новкъостал доккха дар: 200 гектарча гектара тІа оасар й хаь, Ясмара хьар хьажкІаши гидургаш.

Галаев Махед керте латтача массаз болх беча комиссе сессега дуьццита оттадар «Ялташ чуэцара балхаш чаккхахара хьакъехьара доаш. Цига а хиинаре дакъа ярьлар депутаташа. Ялташ чуэцаши цІейнлен латтача болх беш бар комиссе берригa членаш.

Депутаташа Корнгов Султанеи Мальсагова Любаси шоай тІахьожамо хІаллагьиад доакъараш кийчдарен номешенаш Іалаи кийчъярех дур. ДІахахча шерашкарчул дукхагІа тІаьзад доакъар фермашка. Велгтана ьаьмна, элвнови запилел совгІа 1800 тони кийчъаьд силос. Тоаль доалаш латт хьайбаш чудоаттаерадола помещенеш.

СоагІапчарча юрта Совета массаз бола беча юртболхама комиссо толаме кхоачашду юртболхама продукташ яхаран пачхьалкхенга йоккхен залаш кхоачашъеча отделене коллективна новкъостал дара дешаш.

В. ТАГУРОВ.

СУРТО БЕХК БУ

Сурта тІа шоана гу цхьакха пайда а ца эваш, догІо йоша еш, маьлхо йоккъаш Наьсарерча «Назрановский» совхоза Дошлакъий-Юртарча отделене Джамбурнев Башира кулгалдеч бригада гаьна йоалаш латта суперфосфатие удобрене. ВІаьсти хьажа дешз цига латт из. Цу гІуланца безе бараш фу аьлл а, хІаьта удобренеша фу ле пайда ба а совхоза районни производствени управлене кулгалхоша хоаш барта хьежаш ба газета дешараш.

М. Караева сурт.

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ХАЛКЪА ТІАХЬОЖАМА КОМИТЕТЕ

Лора а е кхомбеш дІа а ахийта

Наурски районни халкъа тІахьожама комитетой (председатель И. А. Богатова) группашен белгалдира болх баьб «Мехкдаьтта продукташ РСФСР министерствай ведомстванЙе предприятешкен организацешкен доаттаеш пайда эцилеш гоалара чакхдоахача гІулакхий хьакъехьа» 1967 шера 7 декабре РСФСР Министрий Совето баь соцам кхоачашбара тІахьожам доаттабелга вІаштІехьдоккхаш.

Мехкдаьтта продукташ лорарен кхом беш дІаахийтарен дешесх лаьца халкъа контролерий декхараш дувцаш халкъа тІахьожамо группай членашца собранеш яьй колхозашка, совхозашка, предприятешка, организацешка.

Хьагучадаьнна кхоачамбоацараш дІадовхаргдола гІулакхаш леладу халкъа тІахьожама комитето. Отталкъа даргдоацаш моттигаш няйсъелча советски боахамен организацеш хьажийта дешаш уттаду, хІаьта дукха дешаш комитета заседане а дийнад.

Болх дика вІаштІехьбаьккхаб Ленина цІерагІча колхоза халкъа тІахьожама группо (председатель Г. Г. Подлесный). Цу боахамо довгорен машиндаьттайн учет нийса лелаярга, кхом беш дІааьхийтарга агрегатехи автотранспортахи пайда нийса эцарга хьеж халкъа контролераш, шоай хайнаьа хьагуча а доах, дІа а доах цу доакъера кхоачамбоацараш. Масала, 1968 шера ноябре проверка йича, гучадаьлхалар, централен усадьбеза бригадашкарен довгорен склдеш голаьа сахтараш хьаьа, цІера кхерам тІабоагІаргбоацаш вилосташ лердаш тІа оттаиза, калибровочни таблицаш боацаш хилар. Складашкара натурин остаткаш хІара бетт-бетта доархІаш хиннац, вагравни еча хана башкаша юхедиса довгор доархІаш хиннадац, мехкдаьтта продукташ кховрах материальни поощрени яра гІулакхаш леладьдац. Халкъа тІахьожама группо ший кхоачамбоацаш йола предложенеш колхоза правлене заседане йийнай. Уж кхоачамбоацараш дІадьаьд. 1969 шера хьалхарча яах бетта боахам бІаьвча хьачайцача 93 центнер бензинен 1106 центнер дизельни довгорен кхоьй, мехкдаьтта продукташ кховрах механизаторашен шоферашкен 913 сом возгражденеш енай.

Мехкдаьтта продукташ лорарен кхом беш дІааьхийтарен бола дика леладу винсовхозий — «Наурский» (А. М. Новичкова), Калинина цІерагІча (председатель В. А. Поляжаев), плодопитомнически совхоза (председатель Г. Н. Лыкова), кхыча боахамий халкъа тІахьожама группаша. Цу боахамий а районерча кхыча боахамий а халкъа контролераша новкъостал даьа ца йойташ 416 центнер бензин лорадара.

Цунца цхьана, Наурски районни халкъа тІахьожама комитетой группашен хІана а шоай болх бокъонца вІаштІехьбаьккхабац СССР халкъа тІахьожама Комитето 1969 ш. 14 апреле «Мехкдаьтти продукташ лорарен кхом беш дІааьхийтара, тІахьожам доаттабеш Украински ССР халкъа тІахьожама органаша беча болха къовсамбахьа беча совгІа хьакъ. Дукхача колхозий совхозий халкъа тІахьожама группаштеи посташтеи новкъостал даьдац Комитето 1969 шера мехкдаьтта продукташ лорарен кхом беш дІааьхийтарен доаттабу тІахьожам вІаргІбора зоидамболлаш дола гІулакхаш кийчдаран чакхдахаран. Цу гІулакха халкъа тІахьожама посташ вІашагІъехкиц, боаьтоккхамо дургболев группай членаш оттабаьбац.

Мехкдаьтта продукташ лорарен кхом беш дІааьхийтарен бола ясале леладьб «Терскиа» совхоза (группа председатель В. Ф. Овчинников), «Красное знамя» (группа председатель И. А. Замарехин), «Россия» (группа председатель Н. I. Михайличенко) кхача колхозий, «Комсомольский» винсовхоза (группа председатель П. С. Мазов), кхыча боахамий халкъа тІахьожама группаша.

Цу боахамий халкъа контролераша мегаш довгорехи машиндаьттаехи хьурмат доацаш пайда ийбеш йола моттигаш, хІаьта из бахьан долаш укх шера хьалхарча илх бетта довгори машиндаьтташ кхо процент кхо ца дарад совгІа, тІех дІааьхийтад уж 166 центнер хьалад. Масала, «Терский» овцесовхозе ю делаю мехкдаьтта продуктай учет, резервуараш тІа фундаттадолийта аппаратура оттаяьац, мехкдаьтта продукташ дІахоеча хана учет делаергйола приборашцен приспособленешцен кийчъяьац довгора склад. Довгори машиндаьтташи кхыча организацешка дийхка а котельни устаножешка довгадь а моттигаш я. Довгора кхом барех материальни поощрени ярен совгІа дІаахийтачох боагІа нах хьабеккарен гІуланкаш дац. Цу совхозе халкъа тІахьожама группа, уж кхоачамбоацараш шийна бІаргагушехьа а, уж дІадахаре деш хІама дац.

Района халкъа тІахьожама органаша шерре дІабоэзийтац мехкдаьтта продукташ нийса доаттаре кхом беш дІааьхийтаре тІахьожам доаттабеш бу болх.

Наурски районни халкъа тІахьожама Комитет (з. И. А. Богатова) декхаройла йойла укх соцам тІе белгалдаь кхоачамбоацараш дІадаха. Бахча болхах йола отчет 1970 шера 14 январь хьатІакхачадехьа хьачуяойла.

Халкъа тІахьожама районни комитетен колхозий, совхозий, промышленни предприятей, гІишлойшечен транспортни организацей доархІамегІара декхар доархІалда:

«1969—1970 шерий гуйран-Іаь зама лаьхь халкъа боахам довгорен электроэнерген Іалашбара хьакъехьа «1969 шера 2І мае СССР Министрий Совето баь соцам кхоачашбеча партийни, советски, бохама организацешта денна новкъостал делга. Производстве ерригача доархІамегІарча участкашка хадланзен шиш болашин тІахьожам доаттабелга Іалашбердолча тайпара актива низаш, халкъа тІахьожама группейн составе членаш нийсбеь дІаоттабалга цу гІалакха вон хьурмат доацаш дола деш йола моттигаш хоадамболлаш дІайкана ярьяц.

ГДР 20 шу дуз тахан

КХОАНЕ БАХЬАН

Эрих ХОНЕККЕР, СЕПГ ЦК Политбюро член, ЦК секретарь

Боаррамагіби цхьаддаши экономически дегІаьдер баьан долаш доккхий а тха гІаддугаш а толамаш даьхаь Германски Демократически Республика вахара деррига новкъошка. Уж толамаш Германе Социалистически елина парте кулгалца болхлой классой берригача къахьегамхошен къахьегара хьахиннар да. Советски Союзаца социалистически содружества кхьача мехкашца айхха гІулакхаш леладарах дуне тІа хьалхарчерах цхьа моттиг яьккхай тха республика — сиха-дегІаухош юрте болхам а болаш, гоалуш латташ Іилмен культурен а долаш йолча чІоагІа дегІаенача промышлени пачхьалкхено. Болхлойн ахархойн Іаьдало практике хьахьккад, социализми маьшари — дерригача немецки халкъа алххе бакъъахьара программа, алхха нийса ц.икъ, алхха шира душ йола перспектива хилар.

ДІадахача 20 шера къахьегаме каргІдаьнна хІамаш мел хилеи низкъалеи хиннад хара хьедагадока деза 1945 шера тхо ничери дІадоладеннад. Зуламера гитлеровски тІом чакхбоалача кана хІанларча Германски Демократически Республика территоре тІара промышленни потенциал чийсса их хІана мар айна йокаь яр, хІаьта Малхбузехьарча Германе — пхелагІа дакъе мара йокаь цар. 1946 шера оаха юхеметтаоттаеча предприятешка хьайнзар тІом хьалехьа хиннача боарамех 42 процент хьилал йола продукци мара.

Империалисташа ихчани сепаратни реформа ярцен 1949 шера 7 сентябре боннски пачхьалкхе хьаиргиен Германи шин дакъа йийкъача хана цар цу наьхьаца новшшехьа я голхайнр исторически вІаштІехьъинна хиина мехка экономика. Цу актаца Германски Демократически Республика хІанзарча территоре тІара халкъа боахам бухбаккха дега хиннад империалистически низаш. Цхьаьбакъда, уж ерига спекулянташ, уж цар мел лакърхІераш, хоаш ча дарра, царна эхь а хулаш юкъагІацар.

1964 шерра а дена хьае йоллйир тха промышленносто ерригача германски рейхо 1936 шера, дуьц хиннар миссел йола продукци. Дерригача дунен тІа бахача нахах 0.5 процент мах бахаш йолча ГДР-о хІанз хьаь дунен тІарча дерригача мехкий къаман доходах 1,7 процент. 1950 шера дена тха къаман доход 3.6-за лаккхьенад, хІаьта тха социалистически пачхьалкхен 20 шу дузача шера 100 млрд. марка совгІа е хургйа. Арахеца промышленни продукци ткъаь шера 4.7-за дукхагІа хиннай. Алхха 1969 шера хьалхарча шин бетта тха промышленни предприятеше ериий бІарччача 1950 шера хьаьлр миссел йола продукци.

Уж результаташ хила йиш йолаш кхар городех юртех берригача къахьегамхой творчески инициатива хиннаецара. Болхлой класса партен ГДР правительствай дІадахача ткъаь шера дерригa низаш гІадахийтад къахьегамхой сакхетаме хьийир дегІаккхувлара, цар знанеш шеръяра, хІама хьадеш бола цаз кхиларах тарра Іилмах пайда эцара. Іилман хаьааш халкъа боахама деш дола кулгал дениж дегІаккхувларан ургадоккуш тоадаран.

Тха пачхьалкхен инвестицеи низ 1949 шераца нийсбича В-зза дегІабеаб укх шера. Капиталовложенеш хІанз згара хьалхарча эргІанна тІеерзаю эгара доацагІча хана лаккхагІа болча Іилма-технически боарамга кхача йиш хулийтаргйолаш долча промышленносте. Іилма, юртболхамо производства керттерча доакъошта. Укх шера гуйранерча Лейпцигски ярмарка хьахьеккар. цу белгалдаьча доакъошка оаха хІинзле а хьоккемаш чІоагІа лакхдаь хилар.

ГДР йолаш хьайоагІача 20-ча шера Германе Социалистически едини парте VII-ча съездо хьалхашка оттадаьча декхарашка хьежжа социализма дегІаста общественни система хьаяра лард хургйолаш дола тІехдаьнна доккхий толамаш даьтад болхлой класса, кооперативни ахархоша, берригача къахьегамхоша творчески инициатива бахьан долаш. Теоретически кийчйир дуй керттера эконо—гІана тІехьа гІа боахаш вахаре чакхйоаккхаш латте экономически система. Цу экономически система новкъостал ду социалистически плановй боахама ерригa комплекс Іилма-технически ларда тІа вІашэІехьдаьккхара. ХІаьта дуи новкъостала хьакхийтар социализма гІулакхаь оттаяь Іилма-технически революци чакхьяккхара йола торонаш.

Тха пачхьалкхен сий тІа-тІа дукхагІа лаккхуш хиларо бакъду социализма басхон а социалистически пачхьалкхений содружестве малхбузехьарча доазон тІарча машарех кхерамалени доархІаме фактор а хиларах тарра ГДР доаца дакъа.

1945 шера гитлеровски фашизм эше а а яь сийлаьча Советска Эскаро котало яьккхачул тІехьагІа цІаккха ца дьынача тайпара шера хьагучадаьлар немецки халкъа дунен тІа ше дархІийтен шийн тешам болийтен хоргдолаш хилар. Вагахьа санна цо Советски Союзаца айхха доттагІаш а леладеш шийн хьалхара империалистически гІуланкхаш дІадоахе, социализм хьалгъара нахьа тІа из доале, маьршача къахьегаме шийн дика гІулакхаш ю хьахьокхе. Германски Демократически Республика, немецки лаьттен тІа эгара хьалхарча болхлойн ахархойн пачхьалкхено хоадданъ дІакхессай агрессивни политика, дІааьккхай милитаризм империализм. Германе малхбоалене чакхъаьккхай Потсдамски соглашени, тха социалистически пачхьалкхено деррагІа къовсам доаттабу немецки лаьттан тІара машар, прогресс, гуманизм бахьан долаш. Тха республика хьалхьалхаша оттаьй европейски кхерамзлен чІоагІа система Іалашдьара конструктивни программа. СССР-цен кхыча социалистически мехкашца айхха цхьоагІо а долаш ГДР-о хьинаре новкъостал ду немецки халкъаген Европерча дерригача халкъашкен, малхбузенгермански империализма агрессивни лаьтаьа духьала, машаро хьалешко дІахо а шоай махкар кьалле йиш хилийтара.

Цу факто гешал ду шийн соотношени социализмана пайдана йолча оагІорахьа хувцадлара, тха социалистически пачхьалкхе дерригача дунен халкъашта юкъе тІатІа дукхагІа бакъъеш дІатІазиаш хилара.

Алхха укх тІехьарча дана, хоаш ма дарра, дукхача пачхьалкхенаша дипломатически гІулакхаш тесcад тха республикаца «юстарахьайсай законагІа доацаш» дерригача немецки халкъа тьалхара» хьоатта гІертaш Малхбузен Германе кІаръаь лелаю кхетонца йоаш уйлаш. ХІанз дерригача дунен тІа шерра дІабаржаш латт кхерамзле Іалашъяр духьа халкъаша доаттабеча къовсама юкъе доккха дакъа доаш йола ГДР дунен халкъашта юкъе бакъъаь вІатІазиаре тІехьа.

Цу цхьан хоаш шаьрра гуш да, реванша позицешкара хьоуттаечен фуннагІа-моллагІа даь а атомни герза тІаккхача гІертачен боннски пачхьалкхено неонацизм хьинаре хьаллоадаш хилар а Европе коллективни кхерамзлен системa оттае гІертaра духьале ша хилар а, машар безаш долча халкъашта боккхa кхерам из хилар. Малхбузен Германе доал дегаз гІоараша цІаккха дин а ца дойташ дІахетадаь доаа цу къа тІа цар леладечох цхьаккха кІаьна хург ца хилар. уж шоай доньа долчох баргхилар. Шоай политикай деррагача мехкий шоаш бола гешам боаберггба цар, гертера хайраболахаргба шоаш. Малхбузенгермански реваншисташен неонацисташен эхь а толамагІа къовсам доаттабора масса оагІорахьара тхоай республикa чІоагІьлиза а машарен кхерамзлонен тІехьалатта Малхбузен Германера дерригa прогрессивни ницаш хьаладенза а дарган тхо. Тха политика къьаьта гуш я; территорен цхьаьнна а тайпара хьаьхе ца гІертар, хІанзара доазонаш, цу дайъе ГДР-ан ФРГ-енек юкъера хІаьта иштта Одерен Нейсен гІолла хоаен доазуе а бакъдьа тІаэрар; цхьаьнна а тайпара атомни герза тІаккхача ца гІертар, цхьанна а тайпара герза Іоалрад совгІа, из дІадаккхар; цхьанна а тайпара дерригачa немецки халкъа хьалхара дІаоттa ца гІертар, ГДР дунен халкъаьта юкъе бакъъаь тІаэцийтара цхьатарравча бакъонех дола гІулакхаш оттадари духьа къовсам доаттабер; цхьанна а тайпара Малхбузен Берлина гІаккхоедa ца гІертар, шо къаьстта политически единица хилара тарра цуй статусе сий дер; Мюнхенски соглашенена гоинахьа цхьаккха тайна политически хІилла на лелаяр а из эхьера договор юххьанца дена бакъо йоацаш хилара шие духь доаццаш мукІарал дар а — из ба Европера машар чІоагІбарга бода алхха реальни никъ.

Советски Союзаца кхыча социалистически мехкашцен ГДР-о доаргдоаца доттагІал лелаяр, шийн пачхьалкхений духовни материальни ресурсаш вІашагІтохар—Іилма-технически революци империализмаца доаттабеча къовсамен хьалашка, социализми коммунизма хьалгъеча хьалашка шийн ахьана чакхъяхенза ургйоаца керда проблемаш къоастaяра доархІамегІа йола предпосылка.

Хоаш ма дарра, дукха ца йоацаш СССР-а хинавча ГДР партийно - правительственни делегаце КПСС-ен Советски правительствин вахалашца барт вІаштІехьбаьниаб хетараши практически гІулакхаши цхьоагІо йолаш хилара дарда тІа латта вайна юкъера вежарашкa дола доттагІал цхьаьа деллу гІулакхаши дІахо кІоаргдара тьакъехьа. Социализма коммунизма хьалгъара гІулакх марксистско-ленински хьехам чакхбоаккхеча доархІараши декхараши цхьатара хилара, къаман интернационални овлагара хьациташ вІаши чийса доагІаш хилара дарда тІа латт уж. Цхьана гІаннйача Заьахене белгалду вай партешта, пачхьалкхенашта, халкъашта юкъера гІулакхаш бІаьккхача хана дегІакхувлаьлатен кІоаргдеагеш.

Идеологе, марксистско - ленински прогнозироване, экономически системаш ургайоакхаш гояра, экономически - математически моделяйи электронно - вычислительни техникан новкъостала цуи керда методаш перспективни планированена юкъеккхьарен кийчъярен доакъе цхьана леладеча гІулакхаша а хІаьта иштта халкъа боахмен производстве кооперацен доархІамегІарча доакъошка цхьана леладеча гІулакхаша а новкъостал дергда вай мехкий общественни прогресса темпаши халкъа боахама эффективности дикка лаккхъара. Вежарашка долча вай халкъий вахара доархІамеча сферашка социалистически интеграци ар, дерра юкъе чІоагІлен хІадаргдоацен бувзамаш оттадар, социалистически содружество чІоагІъяр оаха социалистически мехкий вахара хьаштаиен цу алхха хана дунен социализма хьаштаиен ца яххара дола цар юкъара гІулакх сахна доарЦ.

Германски Демократически Республика 20 шу дузача дийнахь тха партен пачхьалкхено, болхлой классо а берригача къахьегамхоша а дег тІера моаршал дайт Советски Союза Коммунистически партега, Ленина партега. Советски правительствага, СССР халкъашка вай доккхача доттагІалла хьежжа. Из доаргдеш дуне мел йоаллача хана!

г. Берлин (телефонаца).

АПН).

БЕРЛИН ТАХАН. Вай хенара лелха здани хьелъотташ латт города центре. Цу чу бахаргба немецки болхлойн ахархойн пачхьалкхен столицега хьежа уха хьаьшой. «Штадт Берлин» яхача комфортабельни отело хозъергъя Александерплац майда.

Н. ЗАЙЦЕВА сурт.

ТАСС фотохроника.

Галле - Нойештадт — химикий город — республике згара къонагІчарех цаІ. Дарригa а пхи шу мара дац цул. Сийрдача, хоза кийчъаьча квартирашка 24 эзар саг вах цига. ГІирсаш кхы дІахо а хьалдеш да. Хьалдеш латт цІеноц, школаш, берий бешамаш, тиниц, кинотеатраш. Гергарча хана керадеча промышленни центре беза нах бІаь ээаркега дІахоачаргба.

Сурта тІа: берий бешамашера кагий береш фо хлетийта араьхнинад.

В. КОШЕВОЙ сурт.

ТАСС фотохроника.

ШЕРЛУ ХЬАЛХА ЛАТТАРИЙ МУГІАРАШ

Грозненски трикотажни фабрика бохлоша продукцена реализаци ара ийс бетта залаш 106,8 процент кхоачашъьй. Планах лаьрхІачул совгІа торгови организацешка дІаахьийтаб 68 эзар сом мах бола тайп-тайпара продукци. Уж къахьегама толамаш доахача къаьстта дика къахийгад сменин мастераш М. Евлоева, О. Малкина керте леттача участкай коллективаша. Юкъера лаьрхІача хІана сменаш нормаш 125—130 процент кхоачашъю цар.

Пхе шера залай кхоачашъьй а дукха мотористаш, закройщикаш ба фабрике. Царна юкъе ба Л. Лымко, Н. Котикова, Л. Галаева, Ф. Марзиева, С. Свидова, Ш. Солтыкова, В. Кононенко, кхы дукхи бараш а.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

Уж новкъостал декийча ба

«Чечингстройтранс» объединене транспортникаша дикача къахьегаца толамаца чекхбаьккхаб сентябрь бутт. Совхозчуй дикагIа пайда кьоцаб болха дой-Iоалдача машинех. Цуп пяфра 101 процентага кхаьчай.

Уж къахьегама толамаш хала-ра хукка мероприятеш чакхйоах объединене водителаша. Мукъ дIа-юха кхухьача шерра пайда эц кердача комплексно - бригадни методах.

Объединене дукха балхаш ду производствана дикагIйоца методаш балха юкъекхухьаш а. Масала, укх тIехьавча хана гIишлош хьалъеча кирпишк пакетни методах дIахухь. Цул совгIа дукха ха йоацаш цига вIашагIа а ехка, болх беш а тIехьа ши прицеп тесса йола автопоездаш, автомашинаш яла отстойникаш бIеха хий дIаловзаккхаш цIеньш механизированни хьесапе. Цу массайолча мероприятеш дикка лакхъаьй транспортникий коллектива къахьегама овсаре.

Лъоса наькъа йоалча автотранспорта пайда оцаш балхаш долаш, пайда ца беш автомашинаш беш хинна никъ соахка хинначул 53 эзар килоетр вIезнгагIа хиннаб. Це торо хилийтай пханал сортIа 25 эзар тонн мукъ дIа-юха бахьа, 275 эзар километр мукъ тIабалаш автотранспортага никъ байта. Цу гIулакхо дикка пайда баьб объединенена.

Уж а кхи а доархIане мероприятеш чакхйоахача дикка даккъа лаьцад объединене рационализаторша. Цар укх шера кийч а нь, производствана юкъебихьай 74 рационализаторски предложени. Цар ваччахьалкхена баь пайда 22,4 эзар сом да. Объединене дикагIйола рационализатораш ба коммунисташ Ю. Судаков, В. Скорев, Б. Чижиков, кхьаьуккха баьаш. Царех хIаране еша шишша кхоккха рационализаторски предложени производствана юкъейихьай.

Къона специалисташ хьалкхебу школа а хинна дIаоттай уха объединени. — Воах объединене начальника заместитела йов. Чумаченкос. Профессионально-технически училищаш чакх а яьа, йоакха опыт йолча болхлошта кийсса къахьегаш за 160 гаргга водитель, слесарь, электрик. Профессех дикагIйараш яха сийлен цIи лекхарах объединене Сийлен доска тIа баьхаб комсомольцаш Н. и. Сердюков, Погорелый, кхыбараш. Новкъостанта хьехаш тедаш ба кагирхой Черноусов, Губарев, Миронов.

Вай республике гIишлон объекташ хьалъеча даккъа лаьца Iаш объединене коллектив. Цо [redacted] къостал ду ногбахаша культураш чуйича, хьайбанта дааккъа в кийчеча. ХIана шера республикена тайп-тайпара боахамашка болх беш хул объединене 120 — 130 автомашина. Укх шера Надтеречни районе ялат чуяца доладенна хана цига болх беш хиннар 115 машина. ХIаьта, «Грозненно» объединене боахамашка хIана когсаш хьоэзш болх беш я 60 автомашина. Сентябрь бутт боича дийнахь Назрановски районерча «Октябра 40 шу» яхача совхозера ялат чудача новкъостала хийтай 20 машина.

МоллагIча участке шоаш болх бечаш бале а, шоай коллектива сай лакха доаттаду шоферашта. Масала, дукха ха йоацаш укх тайпара кьалат кхьачар объединене кулгалхоша Грозненски № 15 йолча шурий совхоза кулгалхошкара: «Шун объединене № 3 йолча автоколонна шоферашта хьинар кхо ца дош къахьийтар ялат чуяча. Цхьа моттиг кийсакхьалдар шоай къахьегамовсаре производственни дисциплина толхаь, цар беший шоферашта тоххина шоай лаьтташ».

Изтта дика къахьегарах шоферашта Ш. Далилоева, С. Чадаева, С. Халиевна, М. Петфоева, кхы дукхачарна а совхоза кулгалхоша елаб Сийлен грамоташ.

[redacted]

Каспий цIенагIа хулаш боагIа

Таваерааш форде чу уллийтам скважинашкара мехкадьттеца хьалдоежаш хий де фордан кертера дальэ бIехдераш. Каспийски форде чура хий цIендара проблема хIанз толлаш кхоачаьпьша я. Азербайджане Мехкадьтта гIоа тIа хьалье йоланьй баллаетовани пластоваш хий гулдача, цIендача, цорах пайда ядача гIирсий шой тайпара система. Форде мехкадьттакхой Сейни городока районе хьалъяьча йоль установка деррига а хьерхIача дешни бийсанни чекхдоаккхаргда 20 эзар кубометр гаргга хий.

Кхоана а пайдана а я «Гипроморнефте» — форде тIа хьалдача мехкадьтте гIирсашта проектеш уттташ йолча институте хIанзан проект оттаьа хьина цхьалкха установка. Форде чу хьагухе лоаш цIенде хьерхIа я из. Къьостта шоай тайпарча резервуарашка гIоадд кьита чекхдьнна хий технически гIулакхашта мегаргдоаш хургда, хIаьта бухьахе хоадд гIулаш мехкадьттакхой «доаллахье» шерьарга гIоргьа. ЛархIе хала дац тIум форде тIара хьахахьа а ца езаш массеш шера болх бина цу тайпарча установка мел ача кходергда.

Раиси ГIуйсейн оглы АГАЕВ.

(АПН).

---

8 октябре 100 шу дуз гIораьчча композитора, эрмалой классически музыка лард елла Комитас (С. Г. Согомонян) ваь. Прогрессивни кхоллам дошкахь уйлахо, [illegible] кха патриота демократа хинна Комитас шиш беррагача творчества [illegible] за [redacted] хIанзар эрмалой культураца, кхы дикагIа долча гIулакха ба. Шийн деррига ваьхар эрмалой халкъа пьтаниш гулдарах тахалга[illegible] ца. Композитора творчества кертера жиер я хинна халкъа илле обработка ерга. «Антуни», «Гарунь», «Чинар ек» яха шедевраш, «Сомани» яха обработка эрмалой музыка [illegible] фонда ягъеккхай.

Дерригдуненан Машара Совета цуча решено деррига прогрессивни адамашта белгалдоаккха композитор ваь 100 шу дизар.

ТАСС фото[redacted]

IА ГАЬНА ДАЦ

Сунженски районе болх беш 39 культучреждени я. Цгаргара шерага дукхагIа хул уж. Пятилетка чакхъялалехьа юкъе а хьаьхаргья уж.

ХьатIадоагIача IаI бола бера мидаа кийчьнений культучреждени? 37 IаI болх бера йиэза кийча я хьонай, Iамна кхоачам хургболаш доагор тIаззад, ремонт хьай. ХIаьта вокх шин учреждениш — ЧималгIарча библиотекаш Арштерча клубан ремонт ны йоаваш летт, доагор тIаззе дьний.

Юрте Совете дукхагIа йоакхо ьыча IаI бола бера культучреждени кийчьаь хьина дукха за а. Масала, Леонидова Анна Леонтьевна председатель йолча Нестеровски юрта Совета клуби библиотекан доагорца Iалашьйтар апрель беттаьь а. ХIаьта ремонт ара эша средствош а лаха, нах оарцагIа а баьа, капитальни ремонт айтар ханнахьа. Иштта культучреждений дика йоакхо ю Троицки. Цlеча - Октябрьски, Мичурински юртсоветаца а. Ялх чуйица а далалехь доагор тIаэца а ремонт нь а хьаар цига.

Шоай территореи тIара культучреждениш доагорца Iалашрьо колхозеца, ремонт айт, культура [redacted] кхуарчаш дейш. Масала, Мичурински юрте Совета Орджоникидзе цIерагIча колхоза правлене материальни новкъостал дараж а цо нах оарцагIбахарец а вIашгIеыльдахинадар 150 моттиг йола дика клуб хьалъе, шийна чукь 10000 книжкаш дола библиотека а йолаш.

Из гIулакх хьалхьацад ЦIенаОктябрьски юрта Совета. Клуб хьалъяра проектно-сметни документаци кийчьяьй цо, хIаьта хьалъе а йолаергIолаш а.

Бакьдо культучреждениш IаI болх бера кийчъеча мерда араш хьалъеча масса... а лаьттац гIулакхаш юрта дерьа. Серноводски районий юкъарча гIишлоашьча управлене культура цIе даца хетта ики шу да, мара йистадаьь йолаш а дац. ЦIена-Октябрьски юрте Совете шоай доазон тIара «Ильича васкатаца кхача колхоза правленаца дийцар клуб хьалъерах. Юрте Совета болам маберзьаллацо юрте общественносте комсомольцашка. Клуб 1970-ча шера болх бе йолаела эзаш дола хIанз гIишлон материалаш кийчтIеозаш летт. Шико ца тIадоагIа шера клуб кийча хургхиларах.

Халкакет районе юрте советашта юкъе Арштерен ЧималгIерен араш санне йола культучреждениш тераш ца вы Советеш кхесиуча.

М. [illegible]

Сунженски района культура отдела заведующи.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

КОСЛОВАКЕ ВАХАРЕРА IАРХIАМЕ ЭТАП

Этгара лоархIамегIарча дешнех хьыйна решени тIанийча КПЧ ЦК сентябрски пленум йолчиндаша йолче Чехословаке вахарера лоархIаме этап а хинна дIаэттай. Пленумо бокъонца даьшхар партера мехкарец хIанзара хьел, принципиально мах бир дукха ха йоацаш хиннача событей, хадрашта юкъе дукха хувцамаш дир, парте кулгалдара лоархIам леррагIа юхаметтаоттабара, шаьра йоаваш йола маркси-стско - ленински политикен практикен чакхъяккхара де дела гIулакх белгалдир. Цу решенешка сетуеш яр наьха партийн общественность, къахьегамхой.

Укх тIехьарча деношка еррагача Чехословаке хулаш чакхъьякнай КПЧ областной, районки, городской комитетий пленарни заседанеш, партийни актива собранеш, кулгалдеча профсоюзийн кхычий общественни организацейн органий заседанеш.

Сентябрски пленума итогаш ювашш, массане а цхьатарра уж хьаллоцаш къамаьлаш дир коммунисташа. Къамаьлаш даьрашен резолюцешкен белгалдоахар правооппортунистически низашна лоаттабеча политически къовсамера пленума решеней лоархIам. Масала, «ЧДК—Прага» яхача йоаккхагIйолча промышленни предприяте партийни активо «партийни мугIараш вIашагIтохара, парте авторитет лакхъяра, вахара деррига доакъошка кулгалдечара цул лоархIам чIоагIбара эша хьалаш хинийтаргахьа баьккха тIа» санна лаьрхIар пленума решенеш.

Бераргача мехка чIоагIа хьаллоаш Советски Эскаро Чехословени мукъабаьккха 25 шу дизара сийна къахьегама инициатива йоаржаьра, социализмана карагIдаьнарашшира шоай гIулакхаш, шоай бокъонца йола социалистически патриотизм практически гIулакхашца хьахьоккхара къахьегамхой тIехьийхача КПЧ ЦК кхайкарьл.

Доазол дехьара дукха отмилкаш хьоальй сентябрски пленума решенеш. Чехословаке доттагIаша ма ярра къобалъю республика къахьегамхоша, къахьегача халкъо раьза хиннна тIанийца уж решенеш. «Парте консолидаце лоархIаме этап», — пленумашта мах бу «Трибуна люду» яхача польски газета. Кхыча социалистически мехкий хепайсъоан органаш. Коммунизмана духьала гIерташ я реакционни буржуазни пресса коммунистерш. Масала, ЮСИА яха американски правительственни информационни агентства укх деношка кепатеха араьккхар Чехословакерча социализма лардаш бухьяхе гIийртараш хьалдоацаш йола шийн цхьан журнала къьостта номер. Малхбузенгермански «Ди вельт» раьза дац кулгалдара дакъа коммунистически партега хулга Iалашдара тIаберзаьа чIоагIа някъ Чехословаке лаьара.

Реакционни пресса уж тайпа позанеш дина кхетаеш я. Бокъонца из мазрий Чехословакера контрреволюционни низаш хьалхьебара хьаллийцарен. Уж низаш эшаро эгIазьйнга корзагIаьеккхи а дунен реакци.

ГЕРЗ ЛОХАШ ОКЕАНАЛ ДЕХЬА

Геттара доккхий бахьенаш яйшар Голда Меира, ма дарра аьлча берригача лоалахоша тIом бара хьал тIа йолча Израиле премьер-министра шийн моли ЙIаьккхача хана бигара. Иштта 25 сентябре деша США я израильски премьер. Юкхьаниа Вашингтоне президентаца Никсоцаца переговораш йир Г. Меира, хIаьта хIанз цхьаццайолча штаташка ухаш лел. Цо бейна никъ лоацца укх тайпара баьшкар «Нью-Йорк таймс» яхача американски газета: «Кхы тIа а герз ихьа оцай г-жа Меир ВIашагIкхийттача Штаташка».

Белггала бакъда, Голда Меир Вашингтонага шоашта «фантоми» «Скайхоки» яха тIема самолеташ, «Сикорский» яха вертолеташ, «Хокь» «Ника-геркулеси» яха ракеташ хьийта гIийрта хилар. Меира США-гара иштта дийхар шоашта керда лыготник кредиташ далар, хIана аьлча милитаризаци ерга ахча дIаухайташ израильски казна тишъенна хилярахь Израила гера яйдарах кхыча мехкий паччахьалкхенашта чIоагIа декхарийла яха хиларахь.

Газеташа деча хоамегIа, израильски премьера дехар кийса лаьрхIар Вашингтона. Бакъда, дунен тIа белгала аьлча Iарбий мехкашка, раьза хургболаш дола хабараш арадалар кхераш, цу хьалхехьа хIанзарчоа хоадийоллаш дола мой ва луш юхаозвенни США правительство. Цхьабакъда, обозревателашта цхьаьнена санна массанена а хет, США-ра дехсача кулгашца гIорьаьц Меир аьлча. Масала, «Нью-Йорк таймсо» хоам бир, «герз лулгеи экономически новкъостал делгеи юкъера а даьккха, ВIашагIкхийттача Штаташа Израиль хьаллоацаргья» аьлча дош деккха Меира вIаштIехьдаьнна хиларах. ЮПИ информационни агентства йоахар, США гара — доккха кинна а вIаьнга хинна а — цхьа миллиард доллара бовраме тIема - экономически новкъостал хиларга доадохат я Израиль.

Официальни Вашингтон шийна тIехьа хиларах дог тийша йола Меир США гIолла пропагандистски турне кхай, сионистски организацейн американски монополейн новкъосталца Израила аьтту баккхар духьа общественни мнения вакхни яра. Израиль хеташ американски кепайоазон тIа шерра гIар айьча, масса рангех болча США политически деятелаша гIадбала дакъа а лоацаш, компанеца лел янкъ. Ше къамаьл деча хана Меира ше белгалдоах ГIаргарча Малхбоалехьерча проблемех США-ней Израилан хетар цхьатара хилар.

Цу доллача кIаншо тешал ду, хьашок фусамдышех бокъонца лерхIараш Iарбий - израильски дов машарна къовстадара нахкъаш лахара гаьна хилара. Израилаа пайда а эзаш, Iарбий мехкашкара прогрессивни режимаш дIаяхен Iарбий къаманкортамукъален болама хIама толеш гIерталга Вашингтоно дитанза хилара.

ПОРТУГАЛИ: ХОРЖАМАШТА ХЬАЛХАРА ФАРС

Укх кIирагIа Португале Къаман собрале хоржамашта кийчо яра кампани дIайолаенний.

Португальски парламенте деш дола хоржамаш (уж де лаьрхIад 26 октябре) шоаш къоаста хьанийцача, башха теркалде хIама долаш дац аьлча ала йиш йолаш да. Цу мехкарча реакционни полицейски диктатура хьалашка кхаа формальни механ долаш де хоржамаш. Царех хургдар хьалхагIа а хоадалаь дьшпаш: ДIаакхача шерашка а санна, «котбахьнаб» аьлча хьакхайкабергбараш тешаме фашистски «къаман союза», мех ка лелаша легальни болх беша ахха ше цаI мара йоацача парте кандидаташ хургба.

Теркам дукхагIа тIаоаш а хоржамашта хьалхара кампани ше а, хIана аьлча цо тоьал шаьра хьехьохь хIанзарча португальски премьера Марселу Каэтану, цхьан шерал кIез эзга хьалхагIа къаьвсачача хала цамогаш волча диктатора Салазара кугаметта цу посте эттачул политика.

Хоржамашта хьалхара кампани официально хьелляле хьалхагIа радио чул телевидение гIолла ше къамаьл деш. Каэтану хьаккхайкадир, хIанзара хоржамаш «тешаме» а хургда, царна юкъе оппозицие вакхалаша дакъа лаца йиш а я, аьлча.

Цхьабакъда, премьера шерра дIахоийтеш хьакхайкадаьраш цхьа шийн тайпара «керда зама» дIайолаенний, лиссабонски правительство белггала хаккъа лоьр цунга паргIатта чакхдаккхийта лаьрхIа и ихьлга вIалла а дац. Белгалдоаккхарда вай, масала, коммунистически парти — Португалена шийна чукьа бокъоеаш телхаярая низаш дарах духьал а хIаьта иштта гIаьрахой хьесапе Лиссабоно деча колониальни тIемашта духьал а къонахчал долаш къовсам лоаттабеш бола керттера низ, — хьалхагIа а санна подпольех Салазар хиннача хана мо мара шийна хетар гучахьа дIаала йиш йоацача яьккхан и, кепийлатай спискаш чIоагIьяра бокъо правительствага йитай, хIара парсех моллагIа а шийна хеттача тайпара хийцие дIавоавс йиш я цунга.

ТIаккха мишта летт Каэтану хьакхайкаьйча «оппозиционера» гIулакх? Из белггала йолаш в. ХIаьта а къьостта шийн тайпара маIан да цун.

Лиссабоне кертера «оппозиционер» а хинна политически подмосткаш тIа хIанз хьаотта гIертар, эггара хьалхахIанзарча португальски премьера къаьстта доттагIа... хиларца Португале воязаш вола «Темпо е моду» яхача католически журнале редактор Аманда Баптиште аI «Оппозиционера» Баптишта майрра, юхьлуххьаь дIакхайкадир Каэтануга, хьа программа «хьалде, реалистически, мегаргйолаш» лоархI ше аьлча.

«Къаман союза» «конкурент» а хина хьаотта мукъабенна 1910 шера деза Португалера дIаьккха, монархи юхаоттаяра идея кхайкаеш лелача португальски роялисташта.

Достама оттадаь сурт да! Кхача тайпара лархIа йиш йолаш дац хIанзарча португальски премьера моттийта леладу «демократецара доазар». Лиссабонски университета хинна профессор салазаровски режима маIанах цхьаккхе хIама ца а чуэлли. Либеральни дешашцех кулга самалацаш из хозье гIерт. Цхьабакъда, кхы а цо а яар мара тоеденне хIама дац цу режима.

ЛАОС — «ШОЛЛАГIА ВЬЕТНАМ»

«Алмазе тIаьск» — цу тайпара цIи тиллай американски советникаша укх деношка шоай кулгаца Ниюкин Лаосерча патриотически низашта духьал чакхъьяьккхача карательни операцех. Операцех тиллача поэтически цIерага къайладохьалургдолаш дацар цун гIаьрала маIан. Из чакхъьяьккхай американски агрессораша вьетнамски лаьттан тIа шоаш леладеча бIехача гIулакхашка а санна «Долла хIама доагаде, долла хIама хIаладе» яхаш пенха а йолаш. Из царна таръеш белгалйоах американски пресса ше. «ГIалат валар ца кхераш ала йиш йолаш да, — яьду «Вашингтон пост» яхача газета, — вьетнамски тIом хIанз Лаосе а лоаттабеш хилар».

Йоккха йоаца 3 миллион саг вахаш йола Лаос яха индокитайски паччахьалкхе хIай ма дарра аьлча шин зонах латташ я. Цул территоре кхьа дакъах ши дакъа Нео Лао Хак Сат яха патриотически фронт а и вIашагIкхийттача демократически низий тIахьожамагIа да. Вокх группировка чу доагIа американски империалисташа шерра хьаллоацаш дола аьттехьа ра низаш.

Кхыча мехкашца цхьана 1962 шера ВIашагIкхийттача Штаташа кулг яздаьлар къаман цхьоагIо, лоIам, машар, нейтралитет хилийтара Лаоса тешаш луш йолча Женевски соглашенена. Цхьабакъда, цар ма дарра аьлча дIа а кхайса когаш гIадийттадац цу соглашенешта. ХIанз фегара шерра операцеш еш я американски авиаци патриотий тIахьожамагIа йолча районашта духьал. «Нью-Йорк таймс» яхача газета язъечох, американски командоване лаьрхIад «Мукъаньлача Лаоса воашкара экономически социальни структура прох яьна йолие. «ХIанз, йоах дIахо газета, американски бомбардировщикаш хIара дена бIазза йоах цигахьа.

Американски интервенташа дакъа лоац Лаоса патриотически низашта духьал лаьтта гIолла еча операцешка а. Дукха ха йоацаш КIудалий АттагIе хиннача тIем тIа лаьттехьарча лаоски низий тIема подразделенешта керте лаьттараш уж бар. Хабарца гIордаьла духьача «баьцара беттигаш» — США къьостта шоай тайпарча диверсионно - десантни подразделенешка тIема гIулкх деш баьраш — чуккуэс патриотически низий тIьалашка.

Дукха ха йоацаш Женевски совещане сопредседателашка ше цхьийтача телеграмма тIа Лаоса патриотически фронта ЦК Генеральни секретара Вонгвитата белгалдоаккх, США шийн хурдаь «Лаосе ше лоаттабу шийн тайпара тIом еIа-тIа дукхагIа шерра гIерташ» хилар. Долча бесса из бакъду американски кепайоазоно цу а. «ТIеххаршка кхачалла Iочудаха даххийсед вай тахан Лаосе, хIаьта кхоана къемарге кхачалла Iочудаха даххийса йарлу». — язду «Вашингтон пост».

Укх деношка кепатеха араьккхана заявленеца Лаоса патриотически фронто гучедахьар лаоски халкъа духьаьара США агрессийн гIулахаш. Цо белгалдаьккхар, Лаоса халкъа герзашцарча низашех берригача патриоташех шоай мехка паргIатонцIаш шоай са да хкоден дорабергхилар.

И. ЛАПИЦКИЙ, И. АБЛАМОВ, В. ГОНЧАРОВ, В. ХАРЬКОВ.

(ТАСС).

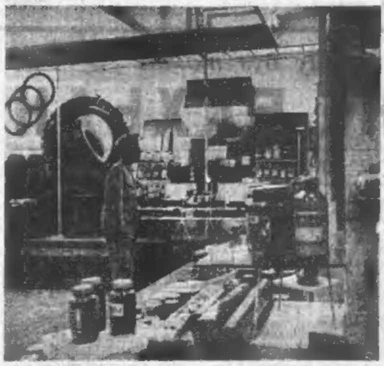

Пхеньяне Тэдонгал яхача хи йисте хоэача моттиге Iойилай промышленни хургболаш выставка. Цига хьаоттаьй КНДР-е халкъа Iаьдала шераша кьахихача машинашьяра, тракторашьяра, автомобилашьяра, кхы дукхачар ер юкъе а йолаш промышленноста тайп-тайпарча доакъой продукци.

СУРТА ТIА: халкъа Корей химически промышленноста карагIдаьнараш доэайтаж йола выставка разлел.

В. Соболева сурт.

ТАСС фотохроника.

СОЦИАЛИЗМА МЕХКАШКА

ГЕРМАНСКИ ДЕМОКРАТИЧЕСКИ РЕСПУБЛИКА

Берлине вIашагIкхийттар германо - советски доттагIаен коллективаш. ГДР 20 шу дизарах В. И. Ленин ваь 100 шу дизарах хеталаь вIашагIкхийттар уж. ВIашагIкхийттача дакъа лоацаш чикарашка хийпар шоай коллективай балхахи кердача декхарехи, болхлойи ахархойи пачхаьлакхе чIоагIъяра юкъе германо-советски доттагIаен Обществас лоацача даькьех. 3,6 миллион саг юкъеводача цу организаце къадинийи германо - советски доттагIаен цIи янкхара тIехьара яхь.

ХIанз из цIи лелаеш 12000 совгIа коллектив я. Цу общества инициативах республике йилай общественни балаа массе а оагIонашка советски опыт Iомаярен цунац пайда эзарен 4000 IоагIа кружок.

ВЕНГРИ

Венгре къахьегамхоша толамца кхоачашъю шоай халкъа боахама планаш. Хьалхарча бархI беттапланаш 101 процент кхоачашъяьй венгерски промышленноста. Еррагача экспорта 70 процент социалистически мехкашка дода.

Лакхденнад венгерски къахьегамхой алапи а.

Шера 364 ди мишта доаккхаргда?

Укх деношка Японе белгалдьаккхар цIей—къоаной безбу ди. Цуа хьалхагIа Токио лаьтта нах бахача районерча цхьан квартирера енначи 68 шу дьнача кхаасага дакъа корадьд зага а доапаш. ГучаIаьннад, кхаасаг 45 ди хьалхагIа ейна хилар. Квартире дIачуводдача Iайнача почта ийI елийтай доаллахошка...

Из факт къоаной да деззар хьакъехьарча официальни хоамашта йозунгашта юкъе газета оагIо тIа хьулаенна яьлай. Цу дийнахь телевизор чу гIолла хьахийккхаб дегаш гIоздаьнна белакъежа бинина къоанхьйн кетийн, бе йоахкаш стетоскопаш а болаш имонникашта гоньхьа йоаккхо ец хьувза лараш. Цу-ерригача сигьль чакъйоаккхача кампане, из, вIаьатIъеллараша лийрхIачох, «пачхьалкхено аьхха ю ерригга йолхахо» хьахьохха езар. Цхьабакъда, цунаа кхайлаккхьа магазюр чIоагIаьуш аьттача «доккхагIча воахах болча павьха» проблемана дуьзагена тIаетта сагото.

60 шерах тIех ха нашка 10 миллион соагIа саг вах Японе. Царех дукха бараш болх булургбоаш а пачхьалкхеэо телача 1,600 нено вахара кхоачам беш ца хиэгах бечаа ца боалаш а ба. Вахара хилавча баргбоацаш оттабаьхчев боарам кIезигагIа хила а хIара бетта 10 эзар ене ба. Премьер-министра Сатос, къоаной проблема къоастара никъ хьехаш, язду «Асахи» яхача газета, кердача фета хилари аьтоа чам баьпи духьа юртагшка бахи дIагIолга мегаду царна. Цхьабакъда, из ди чаь вIаштIехьа да мотташ дац тао, йоах дIахо газета. Болх хилча боахалургбаш уж. ХIаьта къабенна нах балха бохийтилга — цIенхаштта проблема.

Кхыметтел правительства кепатеха араьхача официальни дашех а, болх бе лоаш волча хIара 7 сага юкъе болх хиларге догдаха йиш йолаш цхьа саг мара вац.

Къоаношта кубаха цIенош мехка вIалла тоьаш а дац, хIаьта доттам лараш а геттара гишдена да. 200 эзар къоано метта уля. ХIаьта царех дукхачар лор вехар дарба лоттаргена моккаешен дукха ахча доацаш хиларах, язду «Санкэй симбун» яхача газета.

Тамаш ма, къоанош шоаш шоашта еттаа дукхагIа бовргга дийна дунен тIа эггара хьалхара моттиг Японе чIоагIа лаьца хилар. ХIара шера «шоашта ларах» хьеш чура дIаводи 4 эзар саг.

Къоаной безбара де дац олхх сагэтдер, шерах кхедуса воц 364 ди фу дал доаккхарга-хьогI яхаш да, аьлар «безбеш барех» цхьаьнна къоаной безбеча дийнахь телевиденее гIолла ше къамаьл дей.

В. ЗАЦЕПИН, ТАСС корреспондент.

Токио.

Синоптикаша хоам бу

ГIУЙРАНАРА ХУВЦАМАШ

Атлантика циклонаша чIоагIа мохаш догIаш хьоадьад Норвежски Къилбаседен фордашка, Англе тIа, Норвеге тIа, Швеце тIа, ГДР-е, Польше, Румыне догIаш а дейхаш кхоаленаш я йолаш лаьттача дахна меттел сккан йолаш да аттар.

Малхбузе Европа тIарча атмосфера процессаш хIанз хувцадда йоагIа, цхьан дени цхьан бусе а шин дени буси никъ хьебеддаргба Скандинавен Центральни Европен дIадаржаш лаьттача арктически мохашта. Средиземноморски циклон Балканашка гIолла къилбаседа - малхбоалехьагIа гIоргьа аьнна хетам да.

Иракера йIовхал хIанз 39 градусад лакхагIа йоацаш тIехьашка йолаш летт. Дийна лаьгIаьнна догIа Индера муссонни мохаш; догIаш кIезигагIа дейх, малх дукхагIа ба: 34—36. ДIахо а чIоагIлуш летт тайфунаш. ШоллагIа итт ди чакхдолаш хьайна «Элси» яха тайфун Тайвань яхача гIайрех тIех а аьнна Шанхай къилбехьенгахьа гIолла континент тIа хьаьдай. Элсена тIехьа еннай Флосси яха тайфун. Из хIанз а къона а яле а низ болаш йоагIа. 1-ча октябре Гавайски гIайренашкара малхбузенгахьа укх шера кхоайттаагIа тайфун хьаьдай «Грейс» яхаш. Алиска форде йистошка гIолла чIоагIа баьнача мохо 8 метр лакха ийо талгIеш, «Ира» яха бирса мух баьнна кораьаьб Калифорнигара къилбамалхбузенгахьа «Метеор» яхача системана.

Хувцамаш чIоагIа хулаш ба хаоттам СССР-е. Къилбехьара хьеккхаша чихаша йIовхал кхуьхьа арктически форд шин аренашка, цига теIа ард доадд. минус 2— плюс 4 градус температура я СибергIа даим антициклон летт Тюменски, Омски, Новосибирски областашка, Алтае, Казахстане дукхагIча дакъе кIезиг-дукха морхаш а йолаш, екъа, бийсашка гIор а ец — 3—8 шелал а йолаш, деношка 10—15 градус йIовхал а йолаш ха летт. ГIор шелгьенай Киргизе. ХIаьта Средни Азе къилбехьа 33 градус йIовхал а. Шелал тIеннай Иркутски, Читински областашка, бийсашка нолен доагIа хул температура да дайк. Метеоспутнико даьхача сурташ тIара бIаргагу Iаьржаморха йьсалера Байкал. ХIаьта цунна лаьла — доа тIадиллa ловшаш довкъаш.

Укх гаргарча деношка Малхбузен СиберегIа йIайха хургьа вокх районашка хаоттам башха хувцалургбац.

СССР Европейски территоре тIа холу Атлантико доаха са укхахьа чугIерт циклонаш. Прибалтике, Ленинградски, Калининградски областашка делхаш догIеш Балтийски форде тIа чIоагIа хьокхаш мохаш хургба. ДогIеш дийлах Мурмански, Архангельски областашка.

Лаьттанцара гIоадал алсамлыьккхай Къилбаседа Кавказе, Волге, Заволжье дукха дийлача догIаша. ДогIеш дIахо лахара Урала къилбехьенгахьа Зауралье кхечадда. Молдаве, Украина екхен лаьттай: 15—20 градус йIовхал. Кхы а йIайхагIа хиннай Iаьржача фордашарча Кавказа хьахьеца. Крыма юххерча Iаьржача форде чуоча хин температура лохьйда болеенна — 17—18 градус. Кавказена оагIуе болча форде чуоча хин 20—21 градус йIовхал шара йолаш.

Укх гаргарча деношка мехкан малхбузехьарча европейски территоре тIара хаоттам хоадам бовлаш, температура дикка хувцалуш юкъ-юкъе догIаш дахкеш чIоагIа мух хьеккхаш хургба. Малхбоалехьа. Урал а чулоацаш, аьхха лаьттаргьа бийсаша гIор а ецаш, деношка 8—13, къилбехьа 15—17 градус йIовхал а йолаш.

Грета МИХАЙЛОВА,
СССР Гуиррометеоцентра керттера синоптик.

(АПН).

ХАОТТАМ

Тахан республика гIолла Грозне кхоаленаш йолаш ха хургья, республика къилбехьенгахьарча районий цхьаццайолча моттигашка доацача хана догIа делхаргдь, къилбаседа - малхбузехьара гIаьлхьыIчи боарие мух хьеккхаргба, фегара температура республике гIолла 12—17. Грозне 14—16 градус йIовхал йолаш хургья. ДIахорча шин дени шин бусе хувцалуш, кIезиг-дукха морхаш а йолаш, хьалхарча юкъагIа лаьгIо догIа а делхаш ха хила тарлу. 9-ча октябре лаьттах гIор ергья, цхьаццайолча моттигашка дохалургда. хьалхарча юкъагIа малхбузехьара чIоагIа, вокх юкъейисача хана доастамаш хувцалуш лаьгIо мух хьеккхаргба, фегара температура бийсашка — 8-ча октябре 1—6 градус йIовхал, 9-ча октябре 3 градус йIовхалагара 2 градус шелалга кхоачаш, деношка 7—12 градус йIовхал йолаш хургья.

Метеостанци.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ЛадугIа, хьажа

РАДИО

7 октябрь

6.30 — «Юрта IуйрIе» (нохчий меттала). 6.45 — Хабарш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.30 — Передачий программа. 7.35 — Москва. 8.15 — «Сердало» газета обзор. 8.25 — Немецки ялеш. 8.45 — Партийни болхлочун трибуна (нохчий меттала). 9.00 — Москва. 16.00 — Передачий программа. 16.05 — «КъонахтIехье (гIалгIай меттала). 16.20 — Царех доаккхал яу волтош, ветеранаш дола радиодувцар (нохчий меттала). 16.30 — Партийни комитеташкара отчеташ хоржамаш (гIалгIай меттала). 16.45 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).

ТЕЛЕВИДЕНИ

10.00 — Передачий программа. 18.05 — Телевизионни передачаш (нохчий, гIалгIай меттала). 18.30 — Миллионий Ленински университет. Ленин, ваь 100 шу дизар ди дунен тIарча деррига коммунистий ирза ди да. 19.00 — Технически культураш чуяцкахь сихъергда кай (нохчий меттала). 19.30 — «Автоматика ше хьостия ди вааб» яха фильм (нохчий меттала доаккх). 19.30 — Очкош голчесхунаш. 19.45 — Шовааш. берешь. 20.05 — Дунен халкъашта йиькара обозрени. 20.00 — Кинохроника (нохчий меттала доаккх). 20.30 — Германски Демократически республика вIашагIъялле 20 шу дуз. «Чуга къайлагIара команда» яха художественни фильм. ШоллагIа серп. 21.50 — Передачий программа. 21.55 — «Знание» яха научно-популярни кинопрограмма.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора—3-44-90; редактора зам.—3-39-11; бечатоккхама секретара—3-34-38; партийни вахарен, культура, промышленностен отделий—3-42-30; Юрта боахамен письмай отделий—3-42-28.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-90; зам. редактора—3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем — 3-42-28.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект, 7/84.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

СФ04624. Заказ № 4253.